

ГЛАС Епархије Нишке

ГЛАСИЛО ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ ЗА ХРИШЋАНСКУ ПРОСВЕТУ И КУЛТУРУ

Пета серија, број 10 (4/2018)

Реч уредника

ЗАКРИЛИ НАС ОД СВАКОГА ЗЛА

Шта, Мајки, изражиш? Грешница праштање!
На речи Мајке Божје упућене Христу, које векови-ма одзвањају са зида припрате Високих Дечана, подсећа нас искусни проповедник, ректор Призренске богословије, крстоносни протојереј г. Милутин Тимотијевић. „Нема веће милости од Мајке Божје. Највећа милост што постоји на небу и на земљи!”, поучава у наше време драга мати Ефросинија, игуманија Манастира Темска. *Радуј се, радостна наша. Закрили нас од свакога зла...* певале су и ове године стотине верних током поноћног акатиста на Сабору Покрова Пресвете Богородице у Ђупису.

Многа су зла која нас чекају у временима што долазе. Не уздајмо се у себе, у своју људску памет и помоћ светских силника, већ прибегнимо под покров оне која има моћ непобедиву, једине непостидне заступнице људског рода. Од свих невоља које нас могу снаћи споља, од свакога рата, болести и смрти тела, теже је оно зло које се крије у душама сваког од нас. Од тога зла нека нас закрили она, радост наша. Устанимо против гордости и сујете у себи, против негативности и празнине, против зависти, лицемерја, похлепе и сваке похоте која држи наше душе у ропству, узвикујући из тренутка у тренутак драгоцене речи молитве, сачуване у предању наше цркве: *Пресвета Богородице, сјаси нас!*

И. Ж.

Глас Епархије нишке.
Гласило Епархије нишке за хришћанску просвету и културу
Издаје са благословом Његовог преосвештенства
Епископа нишког господина Арсенија.
Пета серија, број 10 (4/2018)
Први број прве серије објављен 1899. године.
Издавач: Српска православна епархија нишка
Издаје четири пута годишње
Тираж: 1000 примерака
Штампа: „Интерклима-графика”, Врњци
ISSN 2560—3469
Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић, јерођакон Нектарије (Ђурић)
Уредник: Ивица Живковић
Адреса: Епархија нишка, 18000 Ниш, Епископска 3
е-mail: glas@eparhija-niska.rs
Лектура: Снежана Илић
Дизајн и компјутерска обрада: Макс Белић
Насловна страна:
Дочек Његовог блаженства Патријарха антиохијског у Нишу
Унутрашња страна:
Икона Пресвете Богородице из Манастира Сићево код Ниша

САДРЖАЈ

Богословље

Протојереј ставрофор Милутин Тимотијевић, РАДОСТ СВИХ РАДОСТИ	(2)
Димитрије Кантакузин, МОЛИТВА БОГОРОДИЦИ (ОДЛОМАК)	(5)
Отац Џон (Калег) Хејнзверт, ЗАШТО ЈЕ ВАЖНО СВАГДАДЕВСТВО МАРИИНО	(6)
Преподобни Јован Дамаскин, ОСТАЈЕ, ДАКЛЕ, И ПО РАЂАЊУ ВЕЧНОДЈЕВА	(7)

Духовне поуке

Разговор са игуманијом Ефросинијом, МНОГО МИ ЈАО ЉУБАВИ НЕКАДАШЊЕ	(8)
Митрополит Николај (Хаџиниколау), АЛЕКСАНДРА С УМНИМ НЕДОСТАТКОМ	(10)
Иполит Тивејски, О ТРИ МАРИЈЕ КОЈЕ СЕ ПОМИЊУ У ЕВАНЂЕЉИМА	(11)

Прва и савремени свети

ВЕРСКА СЛУЖБА У КАЗНЕНО—ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ НИШ	(12)
Саопштење Патријарха васељенског Вартоломеја, ВРЕМЕ МИГРАНАТА И ИЗБЕГЛИЦА	(15)

Спогодинашња Великој рати

ГРЧКО ВОЈНИЧКО ГРОБЉЕ У ПИРОТУ	(16)
ОТКРИВАЊЕ СПОМЕНИКА ГВОЗДЕНОМ ПУКУ	(17)

Хришћански живот

ХРАМ СВЕТОГ ПРОКОПИЈА, ДРУГА НАЈСТАРИЈА ЦРКВА У СРБИЈИ	(18)
КРШТАВАЊЕ РОМА У ЈАБЛАНИЧКОМ КРАЈУ	(19)

Догађаји

ЊЕГОВО БЛАЖЕНСТВО ПАТРИЈАРХ АНТИОХИЈСКИ И СВЕГ ИСТОКА ЈОВАН X У ПОСЕТИ НИШУ	(21)
--	------

Из прошлости

Далибор Мидић, АНТИОХИЈСКА ПАТРИЈАРШИЈА	(26)
СТОГОДИШЊИЦА ПОВРАТКА ВЛАДИКЕ ДОСИТЕЈА ИЗ ЗАРОБЉЕНИШТВА	(28)

Далибор Мидић,

ЖИВОТ НИША И ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ ПО ЗАВРШЕТКУ ВЕЛИКОГ РАТА	(29)
Ђорђе Игњатовић, НАШИ СВЕШТЕНИЦИ ИЗ НОВООСЛОБОЂЕНИХ КРАЈЕВА	(31)

Каштара

ШКОЛА НАГРАЂЕНА ОДЛИКОВАЊЕМ ЦРКВЕ	(34)
СВЕТИ РОМАН, СЛАВА ВЕРОУЧИТЕЉА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ	(37)
Никола Стефановић, ВЕРСКА НАСТАВА НА НАЈПРИРОДНИЈИ НАЧИН	(38)

Прикази

Из летописа Епархије нишке	(42)
----------------------------------	------

Служења Епископа нишког господина Арсенија	(46)
--	------

СЛАВА ГРАДА СВЕТОГ ПРОКОПИЈА	(48)
------------------------------------	------

Протојереј ставрофор Милутин Тимотијевић

БОГОРОДИЦА – РАДОСТ СВИХ РАДОСТИ

Узимајући смелост смртних према Богу и божанској икономији, желим да проговорим нешто о најомиљенијој личности после Бога, учесници у тајни Божјег спасења рода људског. Њено име је црква увек с највећим поштовањем изговарала и никада сâмо. Пре него што изрекне њено име, црква искаже седам епитета, и то: Пресвета, Пречиста, Преблагословена, Славна, Владичица, Богородица и Приснодјева. Док је њено небеско име донето испред престола Свете Тројице, изречено устима архангела Гаврила, „Благодатна” јер је родила спасење и Спаситеља света, дотле је њено земаљско име Марија, јер је све горчине земље и овога света засладила рођењем Богочовека Христа. И сам арханђео би запрешћен, усхићен, задивљен када изговори речи поздрава: „Радуј се!” Никада он не чу макар и сличне речи изговорене небеским силама вишим од људи, а сада будући свестан тек кад их изговори „девојци зарученој за мужа” којој „беше име Марија” (Лк. 1. 27) осети да говори о „дубини недогледној и анђелским очима” (Акатист Пресветој Богородици). Архангел говори и о „висини недостижној људским помислима”, о спасењу света и човека, које ће се збити преко „девојке заручене”, а само од петнаест година. Исти архангел беше сведок стварања материјалног света и човека, а сада постаје сведок преобликовања света и спасења човека, које ће се десити преко Пресвете Богородице. Преко ње Бог постаје човек да човек постане бог по благодати (Хвалитне стихире на Благовести). То се могло десити само преко Богородице Марије, јер она беше једина безгрешна, после Господа Исуса Христа, у роду људском. Иако је рођена с првородним грехом, као сваки човек, од ког је очишћена дејством Божјим, а речима небеског весника, док личног греха није имала опредељењем своје слободне воље и личног подвига – врлинског живота (Јустин Поповић, *Догматика III*, 650).

„Судбина света је у рукама двеју жена: Еве и Богородице. Жена (Ева) је пронашла грех, смрт и ђавола и увукла их у свет.” „Најкобнији проналазак. Она пронашла и болест, кроз грех и трулеж. И пакао, јер грех уводи у пакао.” Али жена је и спасла свет од греха, смрти и ђавола. „Која? Богородица. Родивши Бога Спаситеља, Бога родила и Бога у свет увела и завек оставила као Цркву... која спасава и преображава у рај. Она је радост целе Васељене.” Ово све каже Свети ава Јустин у трећем делу своје *Догматике*.

Господ, по свом човекољубљу, није оставио род људски неприпремљеним за појаву у пуноћи времена Сина Божјег „рођеног од жене” (Гал. 4. 4). Речима, сликама и симболима откривао је Господ своју Мајку у Старом завету преко које ће „ради нас и ради нашег спасења сићи с небеса, оваплотити се од Духа Светога и Марије Дјеве и постати човек”. У виђењу Патријарха Јакова видимо Свету Дјеву као лествицу која повезује небо са земљом (1 Мојс. 28. 12). Пророк Мојсеј виде купину која прими у себе огањ божанства и не сагоре (2 Мојс. 3. 2). Такође, Мојсеј проведе Израиља преко Црвеног мора неоквашеног, тако се Христос роди бе-

семено (Догматик 5. гласа). Арон у своме процветалом сувом штапу препознаде бесемено рођење Сина Божјег (4 Мојс. 17), цар Давид виде царицу како стаде с десне стране божанства у позлаћеној ризи (Догматик 4. гласа) Пророк Језекиљ виде Дјеву као врата кроз која прође само Он, Господ (Јез. 44. 3). А пророк Данил виде Дјеву као гору од које се одвали камен – Христос (Дан. 2. 45). И још је много наговештаја у Светом писму. А све то би да се испуни велика тајна побожности: Бог се јави у телу (1 Тим. 3. 16) које прими од Дјеве и из ње се роди „с божанством” (Догматик 8. гласа). Дакле, Дјева рађа једну личност у две природе. Обе природе су целе и неокрњене. Божанство је неописиво људским језиком и речима, а људска, човечанска природа је са разумном слободном душом и телом. Сав и несместив Бог, по неисказаној тајни човекољубља, смести се у утробу Дјеве од које узме људску природу и роди се као прави Бог и прави Човек – Богочовек.

Самим чином оваплоћења Пресвета Мајка Божја постаде Приснодјева и Богородица. Задржавамо реч „приснодјева” из језика наше цркве и предања, што означава да је она „увек Дјева”. Ове две истине, да је Мајка Божја Приснодјева и Богородица, црква целим својим бићем исповеда, чува и слави.

Одмах после освећења дарова, тог највећег чуда, на светој литургији, литург узвикује: „Особито за...нашу Богородицу и Приснодјеву Марију”, чиме се указује на својства Мајке Божје. Иако је Марија зачета природним путем у већ умртвљеној материци дејством благодати по превечном Божјем плану и молитви родитеља, она би обећана храму Божјем у коме остаде дванаест година. Имајући сталне контакте с анђелима Божјим који су јој у храму служили, зажелела је да и сама живи анђелским животом, обећавши Богу своје девојаштво. Ово је било супротно свим обичајима народа израиљског, јер се у том народу сматрало за велико проклетство бити без деце. Тиме се губила нада да ће неко постати прародитељ Месије. Уосталом, због тога су и њени родитељи вапили Богу, као и многи други у Израиљу, да добију децу. Али она, као најлепши изданак рода људског, коју Бог изабра себи за мајку, као најдостојнију од свих кћери људских, би услишена да остане увек Дјева, али и Мајка. Међутим, ова тајна је требало да буде сакривена од злих духова, који су знали за Исајино прошто да ће „Дјева родити” (Ис. 7. 14). Свештеници храма су, служећи тајни, изабрали Јосифа, мужа праведног, који

ће бити чувар њене чистоте и девичанства. Такође је требало да буде сакривено од злобних законика у јеврејском народу, који би је каменовали због трудноће. Господ „хвата мудре у њиховом лукавству и зна помисли мудрих да су ништавне” (1 Кор. 3. 19-20).

У најлепшој песми цркве каже се: „Речите говорнике видимо безгласне као рибе пред тобом, Богородице, јер не умеју да објасне како си и девојка остала и могла родити” (Акатист Пресветој Богородици). А ми се дивимо тајни и Богу који својом вољом измени природни поредак (Догматик 7. гласа). Дакле, Бог је сакрио тајну оваплоћења Сина Божјег од злих духова, као и тајну рођења и тајну смрти Богочовека на Крсту. „О дубино богатства и премудрости и разума Божјега! Како су неиспитани судови твоји и неистраживи путеви твоји.” (Рим.11. 33)

Црквена иконографија је то потврдила сликајући звезде на челу и раменима Приснодјеве, јер је Дјева пре рођења, у време рођења и после рођења остала Дјева (Богородичен 7. гласа).

Пресвета Приснодјева је и Богородица. Она је Богу Сину дала тело, односно људску природу, која се у утроби Дјеве сјединила с божанством „несливено, неизмењиво, нераздељиво и неразлучно”. Она није дала почетак божанској природи, али њу, која га је родила као ипостасно сједињеног с божанском природом, црква с правом назива Богородицом. Дала је људску природу, добила је божанску. Црквена иконографија то потврђује сликајући је огрнуту црвеном одећом као знаком божанства. Свети Лука бележи у Еванђељу да Јелисавета, мајка Светог Јована Претече, препознаје Марију као Богородицу, назвавши је „мати Господа мојега” (Лк. 1. 43). А пре тога, пророк Исаија назива Христа Емануил, што значи „с нама Бог” (Ис. 7. 14). Апостол Павле говори да „посла Бог Сина својега јединородног рођеног од жене” (Гал. 4. 4). Исти апостол каже да је од Израјлаца „Христос по телу који је над свима Бог” (Рим. 9. 5). И, на крају, свети оци Трећег васељенског сабора одбранили су истину нападану од јеретика да је Препоблагословена Владичица заиста Богородица, једина и незаменава. Црква тако исповеда и ми неодступно верујемо.

И још једна тајна човекољубивог Божјег промишљања о људима откривена је преко Богородице. „Као Адамов потомак, рођена с првородним грехом, она је била подложна закону смрти” као и свако људско биће. Како је од прародитељског греха била очишћена у моменту зачећа, а личног греха није имала. „Пресвета Богомајка је васкрснута њеним Божанским и васкрслим Сином и узнесена у слави изнад Херувима и Серафима и посађена на престо изнад Светих Небеских Сила” (Ава Јустин, *Домајтика III*, 653-654). А ово се све догоди да се испуни пророштво које гласи: „Васкрсни Господе у мир твој (покој твој), Ти и кивот светиње твоје”. Ван сваке сумње је „да је Господ Исус Христос васкрсао из мртвих те постаде Првенац оних који су умрли... но сваки у своме роду, првенац Христос, потом, о његовом доласку, они који су Христови” (1 Кор. 15. 20-23).

Мајка Божја, као она која је у својој утроби држала Бога, јесте кивот светиње који је васкрснут Сином њеним, последњим васкрсењем, којим „ће мртви у Христу васкрснути” (1 Сол. 4. 16) о другом доласку Христовом. Догађај уснућа и васкрсења Мајке Божје прославља црква на дан Успења Пресвете Богородице, а откривен нам је преко Светог апостола Томе, као што је преко овог истог апостола посведочено и Христово васкрсење.

Једном приликом док је Господ Исус Христос говорио „подиже глас једна жена из народа и рече му: ’Блажена утроба која те је носила и груди које си сисао!’” Господ, не поричући блаженство своје Матере, а знајући да је оваплоћење јединствен догађај у историји света који се не може поновити, напомиње да је блаженство могуће постићи слушањем и извршавањем Речи Божје (Лк 11. 27-28). Превелику помоћ има сваки човек од Пресвете Богородице. Свака њена молитва је испуњена. Кога она узме у своје молитве, тај је спасен. Она је у вечном *Деизису* – мољењу са Светим Јованом, што нам открива сваки иконостас у православним храмовима. Најлепше песме у црквеној химнографији посвећене су Пресветој Богородици. Ми њу – Мајку светлости у песмама величамо. Сваки циклус песама завршавамо песмом Мајци Божјој, јер је она „радост свих радости” (Ава Јустин, *Домајтика III*, 665).

Она је Богу Сину дала тело, односно људску природу, која се у утроби Дјеве сјединила с божанством „несливено, неизмењиво, нераздељиво и неразлучно”. Она није дала почетак божанској природи, али њу, која га је родила као ипостасно сједињеног с божанском природом, црква с правом назива Богородицом.

И, на крају, да откријемо тајанствени разговор Мајке Божје упућен својем Сину и Богу њеном и нашем, а записан на источном зиду дечанске припрате:

*Прими мољење
машере своје,*

Владико Човекољубче!

Шта, Мајчи, питаши?

Грешнима питањање!

Гњева ме!

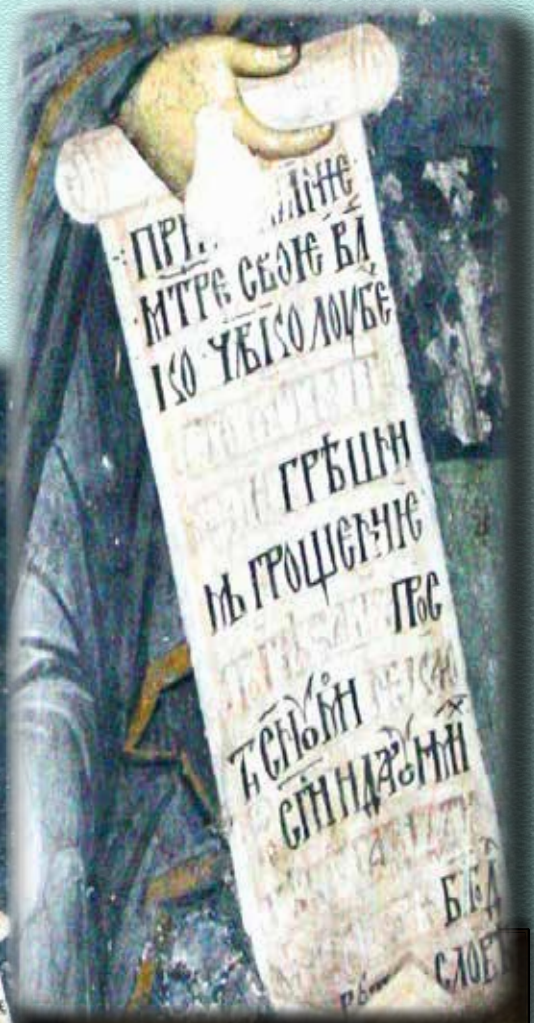
Опрости им, Сине мој!

Не кају се!

*Свети, даруј ми
им опроштај!*

*Благодарим Ти, Речи,
Слове, Логосе!*

Почели смо речима да је Мајка Божја смелост смртних (људи) према Богу, а у исто време, преко ње, задобијамо Божју наклоност према нама смртнима (Акатист, икос 3). Радujemo се због тога.

Димитрије Кантакузин

МОЛИТВА БОГОРОДИЦИ

(одломак)

К Деви припадните
молећи се,
к Владичици
пролијте молитве,
ка уздању и надању
грешних,
ка мојему прибежишту
и покрову.

Ништа ти њој
немогуће није,
ништа противно,
само ако жели,
ништа погрешно
од царице роду,
ништа од милости
не воли више.

Коме блудни и оскврњен
да прибегнем ја,
коме
да уздахнем из дубине срца,
коме да испустим стењања гласе,
коме припасти да сажали мене?

Теби јединој грешних прибежишту,
теби валоносних пристаништу,
теби брижних брзом утешењу,
теби болних врачу неплаћену.

Да ме не одгурнеш, о Владичице,
да се не гнущаш мене гнуснога,
да ти мрска не буде молитва моја,
да се не одвратиш гневом од мене.

Фото: Kordis Icon Studio

МОЛЕБНИ КАНОН БОГОРОДИЦИ

(одломак)

Ево, радуј се, неућутно
ти кличемо,
прерадосна,
радуј се, прослављена,
радуј се, радовање
вишњим силама,
радуј се, што вишње са
земаљским здружујеш
када се ниси бојала,
са Гаврилом архангелом
теби „радуј се”
узвикујемо.

Пришавши у
цркву некада
Симеон духом покренут
тебе сусреће светлоносну
сличну облаку
и на рукама носаше
руком створена човека,
старац, Дево, и свештеник
и пророк уз то
док је носио тебе вапијаше:
Сада отпушташ, Владико, раба својега.

Димитрије Кантакузин је најзначајнији српски средњовековни песник. Пореклом је Грк, рођен је у Новом Брду (у четвртој деценији 15. века), где му је отац био цариник. Сва своја дела је написао на српскословенском језику. Међу њима се нарочито истичу две песме Богородици (Молитва и Молебни канон), Посланица кир Исаји и Похвала Светом Димитрију Солунском. Пун назив Молитве Богородици је *Молитва са умиљењем Владичици нашој Богородици госпођи, с малом похвалом, дело Димитрија Кантакузина, у стиховима слађа од меда и саћа*. Састављена је од 77 катренских строфа. Молебни канон је написан у акростиху (крајегранесију), а његов пун назив гласи: *Канон молебни с похвалом пресвештој Владичици нашој Богородици, који носи крајегранесије овако: Богородице, хвалу и моление приношу недостојни Димитрије*.

ЗАШТО ЈЕ ВАЖНО СВАГДАДЕВСТВО МАРИЈИНО

Џон Хејнзверт је један од најзначајнијих проповедника Православне архиепископије у Америци. Рођен у Танзанији, обратио се у православну веру, а данас служи као свештеник у Канади.

Прошле године, на празник Рођења Христовог, држао сам предавање о једној од најважнијих истина хришћанске вере: девичанском рођењу Христа. Све је ишло добро док нисам успут поменуо фразу „Свагдадјева“, која се односи на Мајку Божју. Неко је питао: „Да ли ви то хоћете да кажете да је Марија остала дјева *након* Исусовог рођења?“ „Управо тако“, рекао сам. „То је оно што Православна црква учи.“ Изрази изненађења и збуњености на лицима публике довољно су говорили. Чудо девичанског рођења је једна ствар, али целоживотно уздржање од полних односа? Па тако нешто није могуће!

Животи монаха и подвижника широм света током историје до данас доказују да то, наравно, јесте могуће. Полна чистота била је само један од изазова постављених пред ове духовне борце, а за многе, можда за већину њих, чак не ни највећи изазов. Зато православнима није тешко да свагдаственост Маријину прихвате као неоспорну чињеницу, нешто чија би супротност била незамислива. Али зашто мора тако да буде? Зашто је обавезно мислити да Марија (која је, после свега, била удата) није практиковала „нормални“ брачни живот?

Ово питање могло би и да се преокрене. Зашто не веровати у њено свагдавство? Црква на Истоку две хиљаде година истрајно сведочи о сачуваном девству Богородице, никада не посустајући у томе. Ни на Западу то мишљење није било подложно дискусији све до касне реформације, а чак су се и Лутер и Калвин држали те традиције.

Заиста, предлагати (1) да је предање о њеној вечној девствености могло да настане након апостолских времена, (2) да је ово предање било незапажено у једној цркви која је водила рачуна о свему у шта је веровала током првог миленијума, (3) да једну такву нову традицију треба разумети као довољно небитну да се о њој није дискутовало пре него што је била званично проглашена, и (4) да једна таква традиција није имала никакво забележено књижевно или географско порекло, а да је опет била општеприхваћена од раног доба црквене историје – то би значило сачинити једну веома невероватну хипотезу.

Спорити се против Маријиног вечног девства значило би предлагати нешто друго, што би у великој мери било невероватно, да не кажемо незамисливо: да ни Марија ни њен заштитник Јосиф нису сматрали неприкладним да воде полно активан живот након рађања Бога у телу. Остављајући на тренутак савршену јединственост оваплоћења Другог лица Свете Тројице, треба се подсетити праксе побожних Јудејаца у античком свету да се уздржавају полне активности након било ког великог јављања Светога Духа.

Марија је постала сасуд самога Господа славе и родила телом Онога кога ни небо ни земља не могу да сместе. Зар то није основ да се њен живот, укључујући и њено тело, доживе као посвећени Богу и само Богу? Или је можда вероватније да је она на све то слегла раменима и наставила да води домаћинство на уобичајени начин? Узмимо у обзир и то да се у песнички описаном догађају Господњег уласка кроз источна врата Храма (код Језекиља 43-44)

наводи заповест: „Ова врата нека буду затворена и да се не отварају, и нико да не улази на њих, јер је Господ Бог Израилев ушао на њих, зато нека буду затворена“ (44. 2).

Треба разумети и улогу Јосифа. Сигурно је да су чудесно зачеће његове супруге и њен порођај (потврђени од анђела у сновиђењу), као и јављање оваплоћеног Бога у лицу детета Христа, били довољни да га увере да је његов брак био изузет од уобичајене норме. У само Маријино тело уселило се друго лице Свете Тројице. Ако је додиривање Ковчега завета коштало Узу живота, те ако је и самим свицима који су садржали Закон, Псалме и Пророке било указивано поштовање, свакако се Јосиф, будући човек Божји, не би усудио нити би пожелио да приђе Марији, изабраници Израела, престолу Божјем, да тражи своја „супружанска права“.

Неки могу рећи да, чак и ако би било доказано, Маријино свагдавство није суштински важно за проповедање Јеванђеља, што је у извесном смислу и тачно. У суштини, Православна црква проповеда Јеванђеље о Исусу Христу. Ово је наша порука, наш разлог постојања, сам живот нашег живота. Учење о Марији значајно је само за посвећенике, оне који су већ прихватили Јеванђеље и посветили се Христу и служењу у његовој цркви.

То је истина због тога што оно чему нас Марија учи о оваплоћењу Речи Божје захтева да најпре поверујемо у оваплоћење. Када то прихватимо, тада њена девственост не само после рађања већ и пре њега, као и читав њен начин живота, постају сами по себи извор истине о животу у Христу и слави Божјој. Заиста, она је самом собом много рекла. Тврдња да ће је „блаженом звати сви нараштаји“

Фото: Orthodox Church in America

није неко њено узалудно размишљање о својој посебности, већ је то проповедање чуда да ће се у њеном животу пројавити величанствена Божја победа у Христу за сва времена.

Марија је постала сасуд самога Господа славе и родила телом Онога кога ни небо ни земља не могу да сместе. Зар то није основ да се њен живот, укључујући и њено тело, доживе као посвећени Богу и само Богу?

Марија није била случајно изабрани сасуд Божји. Њена улога у нашем спасењу припремљена је од почетка векова. Читава повест о Израелу, праоцима, псалмима, пророцима, давању заповести текла је ка тој младој жени која ће одговорити на начин на који је сав Израел одувек требало да одговори, и како се од свих нас очекује да одговоримо: „Ево слушкиње Господње”.

Али њена улога у историји спасења није тиме била и окончана. Она није била одбачена као нека ствар од које више нема користи. Напротив, читаво њено биће и њен живот настављају да нам без одвраћања указују на његов Сина. На свадби у Кани Галилејској чујемо њене речи: „Шта год вам каже, учините” (Јн 2. 5). При распећу њеног Сина, она стоји неодступно у подножју крста, овога пута

сведочећи не речима већ одбијањем да га напусти чак ни пред лицем нечега што је личило на некакав неиздржљиви кошмар. Ако почнемо да подражавамо ову верност у непрестаној посвећености Богу, почећемо да увиђамо у истој мери да је Маријино вечно девство заправо исто што и њено вечно служење, што је и савршени пример нама за оно чему ми служимо.

Приредио и превео И. Ж.

ОСТАЈЕ, ДАКЛЕ, И ПО РАЂАЊУ ВЕЧНОДЈЕВА

Преподобни Јован Дамаскин

Рођен је, дакле, од ње Син Божји, односно Бог оваплоћени, не богоносни човек већ, понављам, Бог оваплоћени, а да није помазан силом Божјом као пророк, већ целокупним присуством Онога који помазује, тако да Онај који помазује постаје човек, а Онај који је помазан постаје Бог, и то не променом природе, него ипостасним сједињењем. Јер један и исти био је Онај који је помазао и Онај који бива помазан, помазивао је Бог себе као човека. Како, дакле, да није Богородица она која је родила Бога оваплоћеног? Заиста, дословно и истински, јесте Богородица и Госпођа и Владарка свим створењима, пошто је била слушкиња и мајка Творца. Како је Он сачувао девицом ону која га је зачела, тако исто је сачувао неповређеном девственост оне која га је родила, зато што је само Он изашао из ње чувајући кључ њених двери (Јез. 44. 2). Зачеће се збило слушањем, док се рођење збило уобичајеним излажењем онога који се рађа. Наравно, није му било немогуће да прође кроз двери а да их не разори.

Остаје, дакле, и по рађању Вечнодјева, и до смрти се никако с мужем није састала. Иако је, наравно, написано да: „И не знадијаше за њу док не роди својега првенца” (Мт. 1. 25), ваља да знамо да првенац значи онај који је рођен први, иако може да буде и јединац. Једноставно износи да је рођен први, што не значи да су свакако рођени и други. Реч „док” означава временски рок, али не одриче оно што је након тога. Јер Господ каже: „И ја сам с вама у све дане до свршетка века” (Мт. 28. 20), а не мисли, наравно, да ће се након краја века растати од нас. Наиме, божанствени апостол вели: „И тако ћемо вазда с Господом бити” (1 Сол. 4. 17), то јест и након општег васкрсења. Да ли је, дакле, могуће да она која је родила Бога и која је спознала чудо уз све што је уследило, прихвати да има односе са мушкарцем? Боже сачувај. Не приличи једном целомудреном уму да размишља тако, а камоли да то чини.

(одломак из беседе *О родословју Господњем и Пресвetoј Богородици*)

МНОГО МИ ЖАО ЉУБАВИ НЕКАДАШЊЕ

Разговор са игуманијом Ефросинијом, настојатељицом Манастира Темска

Мати Ефросинија, како памтите своје детињство? Каква је била Ваша породица?

Моји родитељи су били много побожни. Мој отац је био, што су онда говорили, прави богомолац. Он је мисионарио са Владиком Николајем Велимировићем и био председник Црквене општине у Жичи. Једна недеља, једно црквено слово у његовом животу није остало да он не оде у цркву. Он нас је васпитавао како да се молимо Богу. У ствари, знало се које дете шта чита. Вечерња молитва, јутарња молитва, то је све нас учио и водио нас на причест. Постило се у нашој кући, откад знам за себе.

Мене је то повукло, много ме то повукло да одем у манастир. Толико сам много волела све оне монахиње, ја сам мислила да су то све анђели. Кад сам била мала, око десет година, волела сам у манастир. Мени је то дошло још чим сам видела прве монахиње. Бринула сам како ћу тату то да питам. Само њега да питам, само он да ми рекне. Нико други. Рекох: „Тата, нећеш ти мени да браниш да ја отиднем у манастир?“ Каже: „Ни Свети Сава није питао његовог оца“. Верујте ми, и сад бих се заплакала од тих речи. Како му је дошло у главу да се то сети да каже? Еј, Господе Боже, Господе Боже. И тако ја одем и било шта било.

Какав је био Ваш утисак када сте ступили у манастир? Како је тада било монаштво?

Могу да вам кажем, кад сам отишла у манастир, да стварно смо били анђели. То је била игуманија Дарија, чувена. Толику љубав нигде нисам видела, осим оца и мајке. Толико смо се волели. То је био прави анђелски живот. Па и породица тако не живи као што смо ми живеле. И сад ми, верујте ми, жао. Много ми жао љубави некадашње, што је изгубљена. Начисто изгубљена.

Из срца вам кажем, и намучила сам се. Много смо код матушке радили, много. Ал' смо много велику љубав имали. Сутра да се родим, и да будем царска ћерка, ја бих опет отишла у манастир. Све како је било да је било, све ми то на срце легло.

Је ли у том првом периоду још увек било богомољачких скупова?

Било је после, и за време Владике Иринеја, богомољачких скупова. Одређивано је било ког датума и на ком месту ће да се одржи богомољачки скуп. Једаред је било код нас у Сићеву. Буде служба, увече бденије, па после бденија до два сата редом један по један богомолац држи беседу. А ми певамо песме. По једна песма па једна беседа. Јао, што је то лепо било.

Читали су јеванђеље. Све беседе из јеванђеља су биле из Пролога. Ја се сећам, мој тата је знао сваку песмицу из Пролога. И Духовна лира. То су старе књиге Николајеве,

одатле су певане песме и проповеди свих богомољаца. Да се воле браћа и сестре, да се воле снаје и свекрве, све је то проповедано.

Јесте ли запамтили руске монахиње које су тада живе у манастирима наше епархије? Памтите ли и мати Ангелину?

Кад сам била у Наупари, тад нису биле Рускиње. Биле су у Дивљани. Ја сам Рускиње запамтила овде, две Рускиње. Верујте ми, ко анђели са неба. Где иду да иду, читају молитву. Где их год сретнем, ја их загрлим и пољубим. Не могу да прежалим што су изгнане из своје државе (плаче). И оне јадне, све се осећале као туђе. Мада, ја сам их стварно много волела, много. Крадом им дам нешто да поједу, украдем, нека ми Бог опрости. Тада куварица била мало дрска, а мени то било жао, мени много било жао само што су избегле из своје земље. Намучиле се. Радиле су, много су радиле. Ливаде су имале горе, све имање било манастирско. Те сестре су биле две, Рипсимија и Евтихија.

Ангелина била је прва српска игуманија, после Рускиње Тавифе. За време рата, кад су ови комуњаре узимали коње да се служе. Узму коња, терају га, не дају му да једе ништа. Кад су довели кобилу, она, јадна, само што је жива. А матушка је рекла: „Више да се не да коњ“. И дођу они, траже коња. А матушка рекла не може, Тавифа. Онај један упери митраљез, да је убије. Ангелина излети, рашири руке пре да њ, каже: „Ја не дам, мене убијте“. Која је то љубав! (плаче) То је стварно неизмерна љубав. Ко је сад за кога? Свако би се сад сакрио. „Ја не дам“, каже, „мене убијте слободно“. Онда Господ није дао њему ни да пуца, нити су убили ни једну ни другу. Остало им, нису узели кобилу.

Због чега, по Вашем мишљењу, нема више много монаха и монахиња? Због чега млади не желе у манастир?

Оче мој, па без вере како другачије да буде? Ко ће сад да оде у манастир? Сад не слушају ни оца ни мајку. Све је из темеља куће. Родитељи су темељ живота деци, темељ жи-

вота. Па и мој отац, да није био побожан... Ми увече предемо, плетемо. Научила ме мајка у пет година да плетем браћи рукавице, шалчиће. Ишли у школу, она не мож' да постигне. И ми плетемо и предемо, он нам чита Пролог, чита јеванђеље, пева песмицу из Пролога. Пева он, кроји у глави мелодије. Скроји како му лакше, тако пева (смех). Зато мени после није било много тешко, много смо код матушке радили. Код матушке смо много радили тешке послове, мушке послове. Секли дрва, косили, збивали сено, денули сено, све ми женске, све деца, деца.

Сада гледам девојке, двадесет година, шетају се путем. Да се прошетају мало, нема шта да раде. Јао, реко, Ефросинија... Ти си у пет година плела, оне не знају ништа. Нити знају игле да узму, нити знају куделу да узму, нити им па треба. Да сад кажем, а и нека чују: ту је и власт мало крива. Сва деца да се школују и онда стари морају да раде, све морају да раде. Оно учи школу, боље ће да живи, нема да се мучи ко што ми смо се мучили. Е па кад хоћемо да уживамо, нема два бога. Не можеш два господара служити, можеш једнога да поштујеш и да служиш. Зна се ко је нас створио. Па Господ је могао да не дозволи да га разапну. Он је могао, он је био Бог. Дао је ради нас да га разапну, да ми добијемо Царство небеско. Он се разапео за наше Царство небеско, а ми данас кажемо „нема Бога“! Па како тражимо добро? Које добро тражимо? Има Бога, има.

Каква су данас наша деца?

Једно време роде само једно, и то једно дете упропасте. Ми смо седели за соврицом доле, на земљи једна соврица мала и мале столице, никад за сто, са старијима. И кад ми треба нешто, ја мајку повучем за сукњу: „Дај ми 'леба“. И тако, она ми да хлеба.

А сад, сад чим се роди метну га на астал. Одмах оно газда, и оно како хоће. Како оно хоће, тако ради. И кад порасте и кад буде човек, нити је добро за њега, нити је добро за родитеље нити је добро за државу, за ништа није. За ништа! Прво, научило да не слуша никога. Друго, научило да не ради. А што је најпрече, ништа о Богу не зна. Ништа. Зна да каже да нема Бога.

Како школа може на овакво стање да утиче?

Не смеју учитељи да кажу ни реч. Не смеју ни реч да проговоре од деце. Ма какви! Опасно! Е сад што иду на веронауку, другачије је, стварно. Од капије се види који су са веронауке. Иду у ред по два и два, онда испевају Оче наш, љубе врата, крсте се и лепота! Рекох: „Ви сте прави анђели. Господ кад је био на земљи, они забрањивали деци да иду код Господа. А он им каже: 'Пустите децу к мени, то су анђели'. Значи, Господ назвао вас да сте анђели. Ви то мора-

те некако да оправдате. Морате да се трудите да то некако оправдате“. И после наставница мени: „Јој, хвала ти, мајко. Јесте чули шта је мајка рекла? Јесте чули?“ Њима мило.

Једном су дошли из Београда њих тројица. Један је био учитељ. Немам појма који су. Седну они, ја их послужила шећером и водом. Почели смо тако да причамо и ја кажем: „Родитељ је темељ деци. Темељ!“ И онај извади оловку и рече: „То ћу“, каже, „да напишем и сутра ћу да кажем деци шта сам чуо у манастиру. Да је родитељ темељ.“ Да ме није отац тако васпитавао, да ме је другачије васпитавао, ја бих другачија била.

Овај број часописа биће посвећен Пресветој Богородици. Показује ли се у наше време милост Божија?

Нема већа милост на небу и на земљи од Мајке Божје. Колико она воли људе, колико штити! Него ми не знамо, не обраћамо се. Оче, веруј ми, спасила ме хиљаду пута. Дванаест пута сам оперисана, све од тешких операција. И бубрег извађен и на срце уграђена батерија и тумор четири килограма у стомаку и плућа и кичма. И све су то били ракови. И све то ништа нема, све то прошло. Ја сам још жива, идем на ноге и благодарим Богу. Да кажем још неку реч народу, Божју реч. Шта друго?

Нема већа милост од Мајке Божје. Највећа милост што постоји на небу и на земљи. Њој кад се помолиш из душе, из срца, верујте ми, нађе се неки излаз па било какав да је. Неко кога ниси никад видео, он ће да се створи и да ти помогне и да те увесели.

Памтите ли нека чуда која су се дешавала у нашим манастирима?

Има пуно болесних који су долазили. Један са дететом највише ми остао у успомени. Учио и дошао факултет да заврши, заболи га глава страшно. И код лекара, и тамо и овамо, нема ништа, нема ништа. Они га доведу овде, отац и мајка. Нама био покојни отац игуман Доментијан одобрио да читамо молитве кад нема свештеника. Верујте ми, није то што сам ја, него Свети Ђорђе, исцели га! И он продужи школу.

И његова мајка дође: „Јао ти си ми спасила дете“. „Нисам, сестро, ја! Свети Ђорђе! Да се молите Светом Ђорђу, па да долазите, па да учите дете да иде у цркву, кад прође поред цркве да се прекрсти.“ Причест је здравље. Постиш, причестиш се, Господ те помиљује и да ти здравље.

Која би била Ваша порука младима?

Младима да поручиш последњу поруку: да се моле Богу и да раде. То им је довољно. И да сваког воле. Сваког да воле.

Разговор водили:
јерођакон Нектарије (Ђурић) и ђакон Далибор Мидић

Митрополит Николај Хаџиниколау

АЛЕКСАНДРА С УМНИМ НЕДОСТАТКОМ

Пре неколико година упознао сам једну девојчицу, Александру, с неким видом аутизма и очигледним потешкоћама у комуникацији. Психолози су били сурови у проценама дететовог развоја. Родитељи то нису могли поднети, нарочито мајка; лудела је при самој помисли на то. Обилазили су многе специјалисте. Сви су исто говорили. Дете је показивало много потешкоћа у општењу и разумевању. Била је затворена у себе. Напунила је осам година. Ниједна школа је није прихватала. Два разреда је изгубила.

Родитељи нису имали никакве везе с Црквом. Некако су били индиферентни, или би се пре могло рећи рационални атеисти. Без икаквог односа према иконама и кандилима. Изјашњавали су се као агностици. Нека њихова пријатељица их је убедила да оду код једног духовника, милог човека, истинског психолога.

У свом незнању, одлазе и срећу се с њим. С много љубави и сладости он их некако примири.

Решење ће казао им је сама Александра дати. Ова деца привлаче благодат Божју на посебан и неуобичајен начин. За „неправду” коју вам је Бог учинио, Сам Он ће и наћи начина да вам узврати.

Али, оче, ишли смо код највећих специјалиста, и то не само код једног или двојице. Нико нам не пружа никакву наду. Испитивали и посматрали дете и сви наглашавају да се што пре треба помирити са стварношћу, не бисмо ли нашли свој мир. Али ја то не могу поднети, каже мајка. Значи, неће ићи у школу с другом децом? Напуниће тридесет година и по кући ће се понашати као једна безизражајна маса?

Врло добро сте урадили то што сте одлазили код научника. Али Бог уме да изигра и најбоље зналце. Њима су познате појаве; Он пак господари на простору тајне. Александра, знајте, у себи крије богатство због којег, када нађе начина и када га пројави, ви ћете се дивити не само детету, него и Богу одговори свештеник и заврши. Ви пак будите упорни у томе да иде у школу. Тражите, притискајте, протестујте благочестиво. Нешто ће се на крају десити.

И заиста, након много разочарања и одбијања, наилазе на једну младу жену психолога која, као нико други до тада, показује занимање за њихов случај. У њеној канцеларији је много књига, оловака и мноштво других ствари. Ту је и једна Богородичина икона. Девојчица занемарује све, прилази икони и покушава да је помази. Нижег је раста и зато не успева, али остаје упорна. Ова жена прилази и подиже је на својим рукама. Девојчица пружа своју руку и с особитом нежношћу мази икону. Ускоро, током разговора, док је девојка држи у наручју, Александрина пажња се усмерава ка крсту који је на њеним грудима и жели да се игра њиме. Сагиње се и љуби га. Никада у својој кући није видела икону па је природно да није навикнута на целивање крста и црквених ствари. Све то изненађује родитеље

који се налазе у чуду. Психолога је покорила Александрина љубав. Освојила ју је.

Уз њену помоћ, након две године појављује се специјална школа која је пробно прихвата. Неизмерном љубављу психолог показује своје скривене дарове. Александра изненађује својим способностима. Осваја симпатије свих, без изузетка. Родитељи траже да прође тест, можда и положи неки разред. Полаже тестове и заиста изненађује. За три месеца постаје видно боља од свих ђака. Међу првима је. Прелази у класичну школу. Има изузетно памћење. Памти главне градове свих земаља. Учи енглески и француски, тако да све оставља у чуду. Има проблем са математиком али је изузетна с дикцијом и правописом. Не прави грешке. Слика изузетно и домишљато. Не копира. А изнад свега она је једно изузетно и послушно дете. Сви је обожавају и играју се с њом. Нека деца примећују њену различитост и задирују је. То је збуњује, али брзо прашта. „Хоби” су јој црква и тропари. Нико не зна шта осећа у себи.

Један благочестиви свештеник ми се исповеда:

Ово дете је нешто посебно. Кад имам проблем који не могу да решим, када ми верници траже да се молим за што велико, ја од Александре тражим да се помоли. И нека те то не чуди: Бог је чује онако како чује свете. Има болесника за које се моли, немоћни који немају деце, људи који психички пате. Ја јој дајем имена, једино јој објашњавам околности како се не би насекирала – врло је осећајна – она се моли, а Бог одговара.

Да је постојала могућност дијагностике и да је претходила нека пренатална провера, ово благо не би постојало. Овај свет би сигурно био сиромашнији у болу и у привидним недостацима. Био би сиромашнији у доказима о свом паду. Али, био би много сиромашнији и у пројавама Божје благодати. Присуство мале Александре изазива бол, али и даје толико радости нашем напашеном свету, а пре свега представља слутњу у постојање неког Бога, сасвим другачијег од оног којег ми замишљамо а који, сасвим природно, не постоји.

Свако такво болесно дете не долази на свет да бисмо ми негодовали и да бисмо патили. Свако од њих има свој разлог и свој тајанствени глас. Нама остаје само да пружимо љубав – „понети терет један других”; остаје искуство опште немоћи – да нисмо толико моћни и битни, колико мислимо; и покушај да ублажимо терет овог детета и да разумемо његов језик. Ова деца боље говоре језик Божиј.

Преузето из књиге *Тамо где се Бог не види*, Митрополита месогејског и лавреотикијског Николаја (Хаџиниколау), објављене у издању Епархије нишке 2018. године, у преводу протојереја Дејана Јовановића

Иполит Тивејски

О ТРИ МАРИЈЕ КОЈЕ СЕ ПОМИЊУ У ЕВАНЂЕЉИМА

Будући да се у еванђељима помиње више Марија, свега су три које треба да знамо, које је Јован набројао сажето говорећи: „А стајаху код Исусова крста мати његова, и сестра матере његове Марија Клеопина, и Марија Магдалена” (Јн 19. 25). Марија, коју други еванђелисти називају мајком Јакова и Јосије, верујемо да није била ниједна друга до Богородица. С намером је, дакле, написано и тиме замагљено божанствено рођење да се Јудејима убицама не би открило да ће

деца. Разлучујући то, кажемо да је уз помоћ овог прикривања Марија безопасно била присутна спасоносном страдању. Да ју је већина признала као девицу, била би убијена од стране завидних Јудеја. У еванђељима је могуће срести да је називају и мајком само једног од Јосифових синова, називајући је дакле Маријом Јаковљевом или Маријом Јосијином (Мк. 15. 40). Еванђелист Марко ју је назвао мајком Јакова млађег и Јосије, пошто је постојао и други Јаков, син Алфејев, кога су звали старији, зато што се

Богородица бити заручена и да ће зачети од Светога Духа и да ће као супруг послужити Јосиф, који би био отац Исусу, као што је био Јосији и Јакову, који су били мала деца дрводеље Јосифа из претходног брака, а пошто је претходно преминула њихова мајка, Богородица би се сматрала и називала њиховом мајком. Тако су, дакле, Јудеји, богохулећи на Спаситеља, говорили: „Није ли ово дрводељин син? Не зове ли се мати његова Марија, и браћа његова Јаков и Јосија и Симон и Јуда?” (Мт. 13. 55) Из тог разлога ју је Јован, док је она стајала „код крста”, пошто је долично богословствовао потпомогнут истином, назвао мајком Исусовом.

Остали еванђелисти, бавећи се Божјом икономијом, с намером су је назвали мајком Јакова и Јосије (Мт. 27. 56; Мк. 15. 40) зато што су они били старија и познатија Јосифова

убрајао у дванаест апостола, док млађи није био прибројан њима.

Марија Клеопина, која се помиње као сестра Мајке Господње, спомиње се у делима преподобних и православних отаца, који су тумачили Свето писмо учећи да су Клеопа и праведни Јоаким били рођена браћа. Пошто је Клеопа, иако се оженио, умро бездетан, његов брат Јоаким је у складу са јеврејским законом, пошто је узео жену свога брата, родио Марију. Након тога ју је напустио и заручио се са Аном, која је била кћи свештеника Матана и са њом добио Пресвету Богородицу. Назива се, дакле, Марија Клеопина сестром матере Господње, пошто је била по телу Јоакимово дете, а из милоште се назива Клеопином кћерком.

Извод из *Хронографије*

ВЕРСКА СЛУЖБА У КАЗНЕНО—ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ НИШ

„Послушање затворског капелана тражи потпуну посвећеност искусног свештеника”, говори за Глас Епархије нишке протојереј ставрофор Боги Цветковић, дугогодишњи старешина Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, а данас затворски капелан у Казнено—поправном заводу у овом граду. „И мени, који сам у годинама већ умировљеног парохијског свештеника, често наилазе дилеме у расуђивању: када притворено лице има жељу за искреним покајањем, а када је у питању привремено одушевљење оним што чује и доживи на богослужењима, или чак покушај остварења одређеног бенефита у самој казненој установи.”

„Предан и континуирани рад са осуђеним лицима, усклађени ритам богослужења у заводској капели, непосредна сарадња са стручном службом и службом обезбеђења завода, увек дају здраве и конкретне плодове”, тврди прота Боги. „Палета интересовања, питања, молби, жеља, намера осуђених лица је неисцрпна. Неће се свако пронаћи у речи. Њихов фрескопис, стасидије и тронове, занатска и грађевинска вештина, начини су и путеви њиховог боготражења. Овде затворски свештеник до филигранске прецизности, тананости и стрпљења треба да пронађе начин како да приђе сваком понаособ. Оно што кроз минули век парохијске, а сада затворске службе могу сигурно посведочити, јесте да се на дату љубав у најмању руку добија поштовање, а временом и иста или делом враћена љубав. Молим Господа да се дотакне срца сваког од њих. Место на коме се сви они сада тренутно налазе је тамница и судилиште телу, али оно може бити небо и Витезда души.”

Протојереј ставрофор Боги Цветковић је први капелан у овој установи, званично постављен благословом Епископа нишког 2014. године. Од дана његовог имено-

вања, света литургија у Храму Светог Стефана Дечанског, који се налази у затвореном делу Казнено—поправног завода, служи се најмање једном, а често и више пута месечно. Затворски капелан одазива се на појединачне молбе осуђених лица за духовне разговоре и исповест, који су се у почетку одржавали без одређеног простора, често и у пријавници или месту намењеном за посете.

Протојереј ставрофор
Боги Цветковић

Почеци верске службе у овој затворској установи могу се пратити од првих година двадесет првог века, када је на снагу ступила измена и допуна закона о дозволи обављања верске службе у затворима. Први који је ступио у контакт са управом Казнено—поправног завода у Нишу био је протојереј ставрофор Бранислав Цинцаревић, сада старешина Саборног храма у Нишу, а у оно време опслуживач парохије у насељу у којем се завод налази. Приликом првог пријема код управника завода, он је установио да се црква, за коју се знало да постоји у строго затвореном делу затвора, користи као магацински простор. Са благословом Епископа нишког Иринеја, прота Бранислав је, у дане након Васкрса 2004. године, одржао прву службу на антиминос испред овог храма. Покренувши поступак да то поново постане богослужбени простор, прота

Бранислав је почео да служи литургију у затворском простору два пута годишње, у време васкршњих и божићних празника. Већ за другу литургијску службу пријавио се много већи број заинтересованих осуђених лица.

На позиве прота Бранислава својој сабраћи да заједно са њим служе у затвору најчешће се одазивао протојереј Иван Цветковић, данашњи старешина Цркве Свете Петке у Нишу, а у оно време професор богословије и парох при Цркви Васкрсења. Он је још на студијама у Америци позивао нарочито интересовање за службу православних

Из овог раног периода верске службе у нишком Казнено—поправном заводу остало је забележено јединствено сведочанство некада широм земље познатог осуђеника Вучка Манојловића. Он је правоснажном пресудом био осуђен на смрт, а на његов позив дошао је да га исповеди лично Његова светост, блаженопочивши Патријарх српски г. Павле. Патријарх је на ову исповест допутовао о свом трошку јавним превозом, дајући на тај начин својеврстан допринос и благослов обнови верске службе у овој установи. Исповест је била обављена у пријавници Завода. Господину Манојловићу смртна пресуда преиначена је у доживотну казну затвора, да би касније био отпуштен на условну, а најзад и на трајну слободу. Он је у Казнено—поправном заводу присуствовао и прислуживао на свакој литургији, а келија му је сва била облепљена иконама. Од првог дана на слободи он је литургијски активан члан парохијске заједнице Цркве Свете Петке. „И данас са много неверице још увек добро не схватам да ли је то био само диван сан”, сведочи о свом разговору с Патријархом Павлом г. Вучко Манојловић. „Сву његову премудру утеху, савете и пут којим треба да идем, чујем и данас као ехо који однекуд допире. Помно сам га гледао и слушао, а сама смртна казна постала ми је неважна, бесмислена. Данас су зидови мога дома прекривени његовим фотографијама. Када ми је тешко, увек прочитам неку његову изреку.”

затворских капелана. Године 2007. након промене пароха у Насељу Милка Протић, где се налази Казнено—поправни завод, он је незванично преузео дужност свештенослужитеља у овој установи. Наредне године он постаје парох Саборне цркве у Нишу и предузима послове изградње новог Храма Свете Петке. Братство овога храма, установљено 2013. године, преузима бригу о верској служби у Казнено—поправном заводу, а 2014. године за затворског капелана постављен је умировљени протојереј ставрофор Боги Цветковић.

По усменим сведочењу ма, храм у нишком Казнено—поправном заводу подигнут је 1934. године, када је краљ Александар Карађорђевић, увидевши потребу за тим, наложио да се то место изгради. Није познато коме је црква била посвећена, а постоји предање да није стигла ни до освећења. Враћање намене и чишћење објекта извршено је у време када је управник Казнено—поправног завода у Нишу био Живорад Бранковић. Интензивна грађевинска обнова трајала је неколико година, нарочито добијајући на значају након доласка на место управника г. Александра Грбовића. Освећење обновљеног храма, посвећеног Светом краљу Стефану Дечанском, у присуству представника државе и Војске Србије, извршио је Патријарх српски г. Иринеј са Епископом рашко—призренским г. Теодосијем, замеником Епископа нишког, 2015. године.

У оквиру обнове храма комплетно је реновирано 600 квадратних метара наткривеног простора, заједно са амбијентом око цркве, који укључује и зеленило и места за одмор. Постављен је нови малтер до саме цигле, замењени су делови крова, урађен нови под и уведена струја. Највећи део овог посла организовао је, са благословом епископа, протојереј Иван Цветковић, старешина Храма Свете Петке. У обнови цркве учествовала су осуђена лица, чија су имена уписана на две табле које се данас налазе

под њеним сводом. Звоно за храм купљено је добровољним прилозима запослених у Казнено—поправном заводу. Фрескопис је такође дело једне групе осуђених лица, на челу са Александром Поповићем из Врања. У обнови храма учествовао је и познати број муслимана, од којих је по свом труду у посебном сећању остао Реџеп Оручи. Они су у групи лица са умањеним надзором дали свој допринос и у уређењу простора око Храма Свете Петке.

Опремањем службеног простора под окриљем храма, створени су услови да се одреди редован термин за пријем осуђених лица на исповест и духовне разговоре. Ови сусрети, као и учешће на светој литургији, организују се на молбу осуђеника. Велики одзив учинио је овај храм једном од најпосећенијих градских цркава, где на свакој литургији присуствује између 150 и 200 верних. Број заинтересованих за уче-

шће у служби био би још већи када би недеља била изузета од радне обавезе пријављених за рад у затворској економији, развијеној у време управника Грбовића. Осим тога, храм се налази у простору где категорије осуђеника са умањеним надзором немају приступ. Због повремених техничких проблема који настају приликом одобрења молби, осуђена лица се писменим путем жале затворском капелану и управи Завода. У аналима нишког затвора остало је забележено да је једном приликом дошло до побуне међу осуђеницима зато што им није био обезбеђен посни јеловник.

Након завршетка грађевинске обнове у затворском Храму Светог Стефана Дечанског отвара се простор за интензивирање верске службе и за рад на духовној обнови унутар овог дела друштвене заједнице. Доласком Преосвећеног г. Арсенија на чело Епархије нишке обилазци архијереја постали су учесталији, а у недељу, 29. јула 2018. године, у овом храму служена је и прва света архијерејска литургија независно од храмовне славе или других званичних повода. Затворски капелан ни данас нема, попут војног свештеника, статус службеног лица препознатог од стране државног система, иако у закону не постоје препреке за то.

Ивица Живковић

ГОВОР ОСУЂЕНИЦИМА

Ниш, 29. јула 2018. године, под ширмом Храма Светио
Стефана Дечанског у Казнено—поправном заводу у Нишу

Господо и браћо,

Говорим вам са благословом Владике нишког, овде присутног, Преосвећеног господина Арсенија, а на позив вашег свештеника, прота Богољуба Цветковића. Моје име је Ивица Живковић. Ја сам по занимању вероучитељ. Мој посао је да ученицима средњих школа у Нишу говорим о људској души и о снази вере.

Ја сам овде први пут. Дошао сам да вам се обратим с поштовањем. Знам да је свако од нас другачији, да свако иза себе има неку другу причу. Али, ко би хтео да се загледа у очи човека, могао би, у тим очима, да види једну дубоку рану, тешко искуство, једну патњу која чини човека дубљим. Неко ко је прошао кроз ту патњу способан је да можда више види, да више разуме и да постигне у животу оно што други не могу. Пред том вашом патњом, пред болом ваше душе, ја исказујем поштовање.

Могу да се питам: има ли оних који су хтели да чују глас ваше душе? Да осете ваш бол? Да пробају да схвате? Да вас пријатељски загрле? Да заједно са вама мало ћуте? Да вам кажу: „Брате, треба ли ти шта? Пустити то што је било. Дошао сам да те питам треба ли ти нешто.” Има ли оних који знају какав је то може да буде напад туге и напад беса, када затворе врата иза вас и оставе вас саме? Знају ли они како је људима — а много је таквих људи — који се никада нису осетили вољенима, који нису никоме били важни, никад са ким блиски? Да ли схватају какав може бити живот пун страха, љутње и бола? Мислим да таквих нема. Тежак је то пут, од душе до душе човека. Ја бих лагао када бих вам рекао да знам како вам је. Било би то лако мислено и лицемерно. Ја сам грешан човек. Знам шта значи бити роб својих навика, својих зависности, различитих врста порока. Знам шта значи кривица и терет савести. Али како је то бити овде, на вашем месту, ја не знам.

А дошао сам да вам кажем: има онај ко зна. Зна Отац наш који је на небу. Њега зовите. Њему завапите. Ја вас то молим, поштујући дубину ваших душа и клањајући се вашем болу. Ово место зове се Казнено—поправни завод. Али има овде још један дом. То је дом Оца нашега, Господа Бога нашег, онога који величанственим и неиспитивим божанским путевима све нас води на добро. Ту дођите. Ви сте његово дете. Не говорим само о томе да уђете овде у цркву. Сваке ноћи пре спавања, када затворите очи, сетите се да имате Оца који је на небу. Свакога дана бар једном, бар неколико пута, отворите му своју душу. Зато сам вас ја назвао браћом. Наш Отац нас све зове. Он нам је свима опростио.

Овде сте сада. Видим да мирно стојите и да сте прихватили руку правде, земаљске правде и људског закона, који је несавршен. У томе је ваша људска величина. Кажем "несавршен", јер нико ко вам је судио не може да зна шта се све у вашој души накупило. Колики је бол, колики страх био у вама? Колики сте зла видели и претрпели, пре него што сте учинили то за шта вам суде? Савршени закон

Божји и правда судиће свима нама, знајући и позивајући, грлећи свакога од нас, да свако дође. Тражите од њега, нека вашим душама да свој мир. Овде сте сада, јер је тако правда земаљска судила, а ваш Отац који је на небу — допустио. Допустио је то да би вам се душе очистиле. Овде тражите свој мир, који нам наш Отац даје.

Затворите своје очи за оно што други раде, шта други говоре. Пустите друге. Прихватите земаљску правду, нека и није савршена, да бисте од Бога примили свој мир, да би вас Он својом руком водио ка добру. Реците: „Нека тако буде. Ја прихватам.” То значи она реч *амин*, коју изговарамо у цркви. Реците *амин* у дубини своје душе. И то ће вас учинити будном особом. Загледајте се у оно што ви чините, говорите, мислите. Будите људи и изразите жаљење. Ја вам не говорим о покајању. Мислим само на једно обично, људско жаљење. Јесте ли шта учинили што је некога повредило? Да ли зло мислите? Јесу ли тешке речи које говорите? Дошао сам да вас молим: чините добро својој души. Једино тако ћете учинити добро и својој деци, својим мајкама, својим драгим, који вас и сада воле, који мисле на вас. Изабаците из својих срца оно што је зло. Тражите на чему ћете бити захвални, у шта ћете веровати, кога ћете волети. Јесте ли видели шта добро? Да ли вам неко дође да вас посети? Јесу ли вам деца здрава? Јесу ли вам родитељи живи? Дају ли вам овде хлеб, имате ли шта да обучете и кров над главом? Је ли вам неко казао нешто лепо, макар некад? Јесте ли видели да је нечија душа заблестала? Можете ли да удахнете дубоко? Можете ли да видите сунце, небо, кишу? Реците хвала и тога се држите. Јесте ли чули добру реч? То верујте.

Највећу снагу међу људима имаће они који успеју да се смире, да се не секирају због оног што је било, да не брину због оног што мисле да ће бити. Да пожеле друго, ономе поред себе, све добро. Нека вам то донесе добру наду. Тако је овде, тако је с оне стране оgrade. Тако је свуда. Ваш свештеник, који долази к вама, то је добар човек. Он је читав свој живот посветио јачању вере, и онда када то није било лако. Он долази овде, јер је истинити слуга Божји. Њему се обратите. Поделите с њим оно што вам стоји на души. Чућете од њега добру и благу реч, реч утехе, подршке и охрабрења. Верујте у оно што вам каже.

Сећам се једног филма. Отац, који је рањен и који умире, говори свом десетогодишњем сину, кога оставља да живи на улици. Каже он сину: „Говориће ти да ниси добар. Немој да им верујеш.” То су речи оца. Вама ја, као ваш брат, хоћу да кажем: Говориће вам да нисте добри, да ваша душа ништа не вреди пред Богом, да нећете успети, да сте сами. Немојте никада да им верујете.

Хвала вам што сте ме слушали.

ВРЕМЕ МИГРАНАТА И ИЗБЕГЛИЦА

Саопштење Патријарха васељенског Вартоломеја
на Европском самитиу иницијативе „Конкордија” у Атини, јуна 2017.

У свом обраћању, Његова светост Патријарх васељенски г. г. Вартоломеј фокусирао се на актуелно питање миграција као изазова за европски идентитет. Он је подсетио да, са становишта хришћанских цркава, миграције и избегличка криза представљају изазов за преиспитивање наших средишњих библијских и црквених начела, јер гостољубље указано странцу стоји у сржи живота и пастирског послања цркве.

„Двадесет први век отпочео је као време миграната и избеглица, бескрајних каравана, читаве најезде деце, мушкараца и жена који траже заштиту и безбедност – жртава насиља, сиромаштва, глади и климатских промена – присиљених да напусте своје домове због ратова и оружаних сукоба. Према последњем годишњем извештају Високог комесара Уједињених нација за избеглице, број миграната и расељених лица на нашој планети већи је од 65 милиона људских душа, наших ближњих”, навео је Патријарх.

„У јеванђелској причи о Добром Самарјанину видимо како морамо постати 'ближњи' свакоме коме је потребна наша подршка, без обзира на његову друштвену, религијску, културну или политичку припадност. Незамисливо је да сада затварамо очи пред вапајем избеглица, свих тих беспомоћних, рањивих и угрожених људи. За нас свако људско биће, створено по слици и прилици Божјој, располаже достојанством чија је вредност немерљива. Не постоји ништа светије од људске душе.”

Његова светост подвлачи да мигрантска криза доводи у питање идентитет Европе у самој његовој суштини, тврдећи да је „неприхватљиво то што се неки Европљани, који поштују људска права и желе да се представе као бранитељи једне хришћанске Европе, у исто време постављају са искључивошћу у односу на мигранте и избеглице, бранећи затворене границе Европе”.

„Технократска, бирократизована и економски оријентисана Европа нема снаге да изађе на крај са избегличком кризом. Људске душе су нешто више од бројева и објеката. Погрешно је мислити да наша модерна друштва могу остати отворена, демократска, мирољубива и хумана само на основама економског напретка и мера безбедности. Свако отворено друштво губи своју отвореност уколико се са проблемом миграције не суочи сагласно суштинским вредностима и стандардима на којима је Европа утемељена.”

По речима Васељенског патријарха, „свет очекује заједничко сведочење људи од вере. Комуникација и отвореност помажу религијама да се ослободе оријентисаности на себе. Узајамно поверење између религија представља снагу која подржава свеопшти мир. Антагонизам и неповерење умањују пак њихов капацитет да допринесу култури солидарности, која је услов да се праведно решава проблем миграната.”

„Ако религије данас наступе као снага која се залаже за правду, то може бити један позитиван изазов секуларним установама и хуманистичким покретима да у њима виде драгоценог савезника у остваривању свештеног циља заштите људског достојанства. Бог је, за нас хришћане, љубав. Дискриминација људских бића, ћутање пред патњом наше браће, сестара и њихове деце, јесте негација љубави. Мржња и насиље су негација људског достојанства у име себичности. Мржња и насиље у име Божје јесу негација аутентичне вере и напад на Бога. Увек и свуда где се љубав и солидарност практикују, Бог је присутан. Морамо стално да радимо на томе да прибегавање Богу у наше време постане прибегавање Богу љубави и обнова културе солидарности у свету”, закључио је Патријарх васељенски Вартоломеј.

Незамисливо је да затварамо очи пред вапајем избеглица, свих тих беспомоћних, рањивих и угрожених људи. За нас свако људско биће, створено по слици и прилици Божјој, располаже достојанством чија је вредност немерљива. Не постоји ништа светије од људске душе.

ГРЧКО ВОЈНИЧКО ГРОБЉЕ У ПИРОТУ

Сто година вечне брајске љубави

На брду Метиљавица у Пироту налази се једино грчко војничко гробље у Србији из Првог светског рата. Грчки официри, подофицири и војници, који су своје вечно почивалиште нашли на овом месту, подневши у тешким ратним временима велику жртву из братске љубави према Србима, смртно су пострадали од тешке зиме и болести.

Почетак краја Првог светског рата и коначно ослобођење Србије започето је 14. септембра 1918. године на Солунском фронту. Под командом савезничких снага, између осталих, налазило се 150 000 српских и 135 000 грчких официра и војника. Брзо напредовање савезничке војске довело је до капитулације Бугарске и потписивања Солунског мира већ 29. септембра 1918. године. Другог дана октобра, бугарска влада потписује сепаратни мир са Краљевином Србијом. По закључењу овог договора, српска војска постављена је уз границу са Бугарском, без могућности поседања бугарске територије. Како је савезничка команда имала седам опремљених грчких дивизија као резерву, за поседњање бугарске територије упућена је Трећа грчка дивизија са Пелопонеза. Нејским мировним споразумом од 27.

Српског војничког гробља у Пироту. Родом из Волоса, Екатерина се као волонтерка Црвеног крста заљубила у лиферанта српске војске, Пироћанца Петра Станковића, за кога се убрзо и удала. Њеним трудом и залагањем, уз помоћ угледних Пироћанаца, започето је прикупљање посмртних остатака грчких војника. Након првобитно постављеног мермерног крста, године 1933. подигнут је велики споменик, рад грчког вајара Антонија Сохоса, који је осветио Епископ нишки др Јован, уз саслужење грчког свештенства.

Помен војницима сахрањеним на Грчком војничком гробљу служи се сваке године половином октобра, у присуству највиших државних званичника Србије и Грчке, од дана његовог формирања 1924. године до данас. Након упокојења Екатерине Левандис 1973. године, бригу о војничком гробљу преузела је породица Сурланцис. Септембра 1990. године, на иницијативу града Пирота, постигнут је договор о братимљењу Пирота и Патре. Градско веће Патре тада је одлучило да једној улици у свом граду да име Екатерине Левандис Станковић, као особи најзаслужнијој за подизање споменик—костурнице њиховим војницима. Друштво српско—грчког пријатељства, основано у драматичним временима

новембра 1919. године, на име ратне штете, Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца додате су две области узете од Бугарске — Царибродски и Босилеградски срез. У време трајања Париске мировне конференције 1919—1920. године, на простору Царибродског среза постављени су делови Треће грчке савезничке дивизије, углавном састављене од војника из пелопонеског града Патре и околине. Хладна зима, тифус, као и најопаснија „шпанска грозница” однеле су животе 358 грчких официра, подофицира и војника, неприпремљених за услове ратовања у таквим околностима.

Ови војници, били су сахрањени широм Царибродског среза, у селима Извор, Гњилан, Суводол и Темска. Година 1923. и 1924, трудом Екатерине Левандис Станковић, њихови посмртни остаци сакупљени су и сахрањени поред

1995. године, настало је из потребе за очувањем и продубљивањем вековних веза утемељених на православној византијско—словенској блискости. Значајну улогу у оснивању овог друштва имао је презвитер Ермолај Масарас из Патре. Овај велики пријатељ српског народа, заједно са својом сабраћом, оцима Геврасијем Христулопулом и Василијем Димитропулом, као и оснивачем овог друштва, г. Андрејем Панајотопулом, заслужио је вечно поштовање за сву указану помоћ током последњих недаћа. Отац Ермолај и ове године, као и многих претходних, долази са великим бројем верника из братског грчког града, како би се у име грађана и Митрополита Патре, Преосвећеног г. Хрисостома, поклонили овим херојима и положили венце на њихове гробове.

Д. М.

ОТКРИВАЊЕ СПОМЕНИКА ГВОЗДЕНОМ ПУКУ У ПРОКУПЉУ

У петак, 12. октобра 2018. године, у граду Прокупљу, у присуству високих државних званика – министара Владе Републике Србије и великог броја народа топличког краја, откривен је нови споменик Другом пешадијском пуку „Књаз Михаило”, познатијем као Гвоздени пук. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је новооткривено спомен—обележје, уз саслужење прокупачког свештенства.

Гвоздени пук или Други пешадијски пук „Књаз Михаило” је назив најславније ратне јединице српске војске у Првом светском рату. Овај пук налазио се у саставу Моравске дивизије са седиштем у Нишу, а сама јединица формирана је у топличком крају. Зборно место јединице било је у Прокупљу, а пук се први пут састао октобра 1912. године, уочи Првог балканског рата. Способни мушкарци старости између двадесет и тридесет једне године старости мобилисани су са подручја Јабланице, Пусте реке, Топлице и Заплања.

Током осам крвавих ратних година, пре и за време Великог рата, кроз Гвоздени пук прошло је око 16 000 бораца, а само их се половина вратила кућама. Након Брегалничке битке са бугарском војском у Другом балканском рату 1913. године, Други пешадијски пук „Књаз Михаило” добија титулу Гвоздени пук. Ратници овог пука имали су још низ жестоких битака, где су и савезнике и непријатеље задивили својом храброшћу и пожртвованшћу. Неки од славних припадника ове јединице су: Милунка Савић, Ђира Даскаловић, Флора Сандс, Рустем Сејдић и многи други. Ратна застава Другог пешадијског пука „Књаз Михаило” Моравске дивизије првог позива, била је најдикованија застава у српској војсци. Њој су припала одликовања: Карађорђева звезда са мачевима, Орден Белог орла, Златна медаља за храброст и француски Ратни крст са палмом и други.

Све до октобра 2016. године, ова најславнија јединица није имала споменик. Мештани и потомци ових јунака из села Игриште основали су 2015. године удружење „Гвоздени пук” и повели акцију изградње споменика. Тада

је подигнуто прво спомен—обележје Гвозденом пуку. На споменику висине 5,3 метра уклесана су имена мештана који су били припадници Гвозденог пука током осам ратних година. Новооткривени споменик у Прокупљу други је у Србији посвећен Гвозденом пуку.

Вече уочи откривања новог спомен—обележја, у препуној сали прокупачког Дома културе одржана је свечана академија поводом стоогодишњице ослобођења Прокупља у Првом светском рату. Овој свечаности присуствовали су: Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, представници Топличког управног округа и Општине Прокупље, Војске Србије, као и уважени гости из пријатељске Француске, међу којима и г. Пјер Траније, унук славног савезничког генерала.

Нови споменик налази се у спомен—парку јунацима Гвозденог пука у Железничком парку прокупачког насеља Гарић. Спомен—обележје је крстообразно, на његовој средини налазе се ликови и имена четворо војсковођа, међу којима је и наредник Милунка Савић, а у доњем делу споменика описани су ратови, битке и ослобођени градови. На врху споменика стоји натпис: „Топличани јунацима Гвозденог пука”. На обележјима у спомен—парку стоје имена знаних јунака ове ратне јединице.

Спомен—парк свечано су отворили председница Владе Републике Србије Ана Брнабић и председник Општине Прокупље Александар Симоновић. „Стати овде, пред овај споменик, пред хиљаду и триста мртвих, шест и по хиљада рањених, пред историју, пред Србију за коју су се борили, више је од части, више од обавезе. То је тренутак апсолутне покорности пред онима који су нас учинили непокоренима, пред онима који су нас научили правом значењу речи слобода. Дуг који имамо ненаплатив је и вечан”, поручила је у свом говору премијерка Србије. „За њих, данас, ми војујемо мир. За њих ми данас немамо више права да се са било којом главом играмо. Потребне су нам, више него икада, не да гину, него да живе, да мисле, да верују, надају се, стварају, планирају, воле, гледају, сањају, и заслуже све оно што је, за њих, овај гвоздени, вечни пук, освојио.”

ХРАМ СВЕТОГ ПРОКОПИЈА, ДРУГА НАЈСТАРИЈА ЦРКВА У СРБИЈИ

После Петрове цркве у Новом Пазару прокувачки Храм Светог Прокопија представља другу најстарију сачувану литургијски живу цркву на тлу данашње Србије. Услед отоманске најезде 1386. године, непосредно пре пада града Ниша, мошти Светог Прокопија биле су пренете у прокувачку цркву. На јужној страни цркве у Прокупљу, до тада посвећене Покрову Пресвете Богородице, дозидана је гробница са три просторије, у којој су смештене мошти славног великомученика. Црква је тада посвећена Светом великомученику Прокопију, а већ 1395. године кнегиња Милица у једној повељи и сам град назива градом Светог Прокопија. Та година налази се и данас налази на грбу града.

Првобитна црква, која датира из периода крајем IX или почетком X века, у доба Самуиловог царства је имала три брода и нартекс, а била је слична другим црквама из тог периода, насталим око Преспе и Охрида. Почетком XI века у њеној унутрашњости додата су два реда стубова и полустубићи, чиме је она добила изглед базилике, а њене тадашње димензије износиле су 14 x 9 метара. Иконостас је урадио Коста Накица, зограф из Велеса 1847. године. Фреска младог ратника изнад старог улаза у цркву, потиче из 1861. године.

Црква је данас, након многобројних обнова, петобродна грађевина са три апсиде на источној страни, димензија 18,5 x 16 метара. Њен средишњи део чине олтар, наос са централним бродом висине 6,3 метра и нартекс, док се у бочним деловима налазе турско одељење, односно скривница, и гробница светог Прокопија. Црква Светог Прокопија својевремено је била центар Топличке епископије.

У Храму Светог великомученика Прокопија у турском одељењу (са северне стране) чувају се и мошти Светог Ђорђа. Његово Величанство, краљ Александар I Карађорђевић и Његова светост Патријарх српски Варнава (Росић), на прослави хиљадугошњице прокувачке цркве 9. септембра 1934. године, подржали су идеју о изградњи нове цркве, посвећене Светом Ђорђу. Пројекат за нову цркву испред Општине Прокупље израдио је те исте године чувени архитекта, Александар Дероко, који је између осталог пројектовао и Храм Светог Саве на Врачару. Али тачно на месту предвиђеном за изградњу нове цркве, испред зграде Општине Прокупље, после Другог светског рата подигнут је Споменик палим борцима. После духовног опоравка Србије крајем XX века обновљена је идеја коју су нам заветовали наши свети преци. Пронађена је нова локација за изградњу Цркве Светом Ђорђу, близу Дома за смештај и негу старих лица у Прокупљу. Његово преосвештенство Епископ нишки Арсеније осветио је на Ђурђевдан 2018. године темеље будућег храма који ће бити посвећен Светом великомученику и победоносцу Георгију.

Извор: Црквена општина Прокупље

КРШТАВАЊЕ РОМА У ЈАБЛАНИЧКОМ КРАЈУ

Значајан део Рома одбио је да приступи новим хришћанским заједницама зато што су им преци били православни и они то поштују. У њиховим домовима стоје иконе старе неколико генерација. Чак и они који су прихватили протестантизам не могу се лако одвићи од држања „Мајке Божје Бибије“, како је из страхопоштовања зову, или од празновања Свете Петке, а понајвише „Васуљице“ (Светог Василија Великог) и Ђурђевдана.

Роми (или Цигани) пореклом су из Индије и данас живе свуда у свету, а посебно у Европи. Као номадски народ, они су инкорпорирани у културе многих народа. Као припадници разних држава света, приморани су да се прилагођавају околностима у којима се налазе. Углавном су чврсте физичке конституције, живе у лошим условима, брже сазревају и животни век им је краћи. Рано ступају у брак, често доживе праунуке, па и чукунунуке. Осећајући се странцима у свом окружењу, они трагају за својим идентитетом и залажу се за своја права. Низак је проценат образованих Рома, јер су већином усмерени на питања опстанка и зараде за живот. У селима обављају надничарске послове, а у градовима се баве трговином и продајом текстилних производа. Има много Рома исламске вере, а у православним срединама овај народ прихвата православну веру и особености локалних обичаја на начин на који то и други чине.

У последњој деценији прошлог века, Роми јужне Србије привукли су пажњу мисионара из протестантских верских заједница. Адвентисти, пентикосталци, еванђелисти, Јеховини сведоци и други, направили су у овим крајевима домове молитве и послали своје проповеднике, обучавајући Рома за мисију у својим срединама. У томе су постигли изванредан успех, што је измамило интересовање социолога религије, али и обичног народа који је на то давао различите коментаре. Било како било, чини се да би најбољи одговор Православне цркве на то била појачана мисионарска пажња коју би свештеници посветили овим људима.

Протојереј Далибор Стефановић, парох први бошњачки и архијерејски намесник јабланички, један је од оних који су у Епархији нишкој постигли највише успеха у томе.

Он сматра да примарни разлог масовног преласка Рома у протестантске заједнице треба видети у нашој оптерећености животним егзистенцијалним проблемима деведесетих година, појачаној активности протестантских мисионара школованих на Западу, као и материјалној помоћи коју су они пружали Ромима. Свештеник Далибор признаје да су Роми, стичући се у колонама на њихове проповеди и молитву у заказано време, постајали културнији људи, бољи супружници и родитељи.

„Господње речи 'Идите и крстите све народе', морају се применити и на ове наше суседе. Дужност цркве је да помаже браћи и сестрама свих националности, па и Ромима. Они су Богу потребни попут других народа, са којима, како је писао апостол, чине једну твар у Исусу Христу Господу нашем. У Царству небеском живећемо заједно, па тако треба да буде и овде”, тврди протојереј Стефановић. Он

каже да је управо сада најбоље време да ми православни надокнадимо пропуште које смо у претходним периодима чинили у погледу бриге посвећене овом народу. „Зашто не бисмо осветили воду у ромској кући, макар то било и на рубу кревета који је понегде једини инвентар, или на кутији и гајби у дворишту, привлачећи пажњу и осталих, како смо то овде чинили? Зашто их не бисмо бесплатно крстили и организовали по-

моћ за њихове сиромашне и угрожене вишечлане породице?”, пита се он.

Значајан део Рома одбио је да приступи новим хришћанским заједницама зато што су им преци били православни и они то поштују. У њиховим домовима стоје иконе старе неколико генерација. Чак и они који су прихватили протестантизам не могу се лако одвићи од држања „Мајке Божје Бибије“, како је из страхопоштовања зову, или од празновања Свете Петке, а понајвише „Васуљице“ (Светог Василија Великог) и Ђурђевдана. За Светог Василија они беру бадњак, што је несумњиво православни симбол, а за Светог Ђорђа имају ритуал стављања венца од цвећа јагњету на главу. Можда и клање јагњаци потиче од слике Јагњета Христа који се жртвује за спасење многих.

Роми су, по сведочењу протојереја Далибора, духовни људи. У неким породицама учестана су виђења или јавља-

ња Свете Петке, за коју тврде да им помаже, али постоје и негативна виђења и проблеми те врсте који су код њих израженији. У томе треба видети да их Господ призива, посебно када након лутања кроз разне сумњиве изворе духовности дођу до цркве и ту реше свој проблем. Код неких се редовно на православне празнике дешавају знамења, у чему они препознају позив на веру својих предака. Има оних који се чудесним путем исцељују и потом обећавају да ће се крстити, или говоре да су на многим местима били, али да нигде нису имали тако леп доживљај као у Православној цркви.

„Ромска душа је добра душа, намучена, осећајна. Никада нисам видео да се неко усрдније моли од њих”, каже отац Далибор. Када неко од њих склопи руке, клекне и сав предан завапи Богу, то треба видети и доживети! Једном је овај свештеник после акатиста излазио из Цркве Свете Петке у Бошњацу, а отуда жури Ром који храмље на једној нози и каже му: „Оче, опрости, опрости!” Пита га шта је било, а овај му одговара: „Опрости што сам закаснио”. Такви примери говоре о њиховој искрености приступања вери, што они чине свим својим срцем и душом. Протојереј Далибор је у својој парохији организовао за Роме посебан третман. Заједно су се потрудили да пронађу коју су славу преци славили, он им освећује воду за славу, а такође и за Светог Василија и Ђурђевдан. Из године у годину Роми овог краја све озбиљније приступају вери, што се види и из начина на који дочекују свештеника у своје домове. Многе породице добиле су на дар икону Светог Василија или Светог Ђорђа које стоје на њиховим зидовима како би деца знала ко су им били преци.

Намесник Стефановић је од малена у контакту са Ромима. Живео је у близини њиховог насеља, а касније је у школи имао много другова одатле. Предавао им је веронауку и та дечица су знала да са својим вероучитељем увек могу да се поздраве и загрле, упркос траговима нечистоће који су понекад остајали на његовој мантији. Већ као ђакон организовао је сусрете са њима. Као свештеник, најпре у Кумаревској парохији, крстио је већи број Рома, најчешће на бесплатним саборним крштењима. Највише их је на једном крштењу било двадесет седморо. Отац Далибор наставио је са том праксом и на новој парохији у Бошњацу, у последње четири године. Ускоро ће број крштених Рома

„Ромска душа је добра душа, намучена, осећајна. Никада нисам видео да се неко усрдније моли од њих”, каже отац Далибор. „Када неко од њих склопи руке, клекне и сав предан завапи Богу, то треба видети и доживети!”

у овим селима прећи број од једне стотине. У време писања овог текста крштена је и шесточлана породица Курташевић, чији је кум, како је то овде честа појава, један српски домаћин по имену Душан. Отац Далибор нам преноси једну анегдоту о томе. Када је кум Србин крстио средовечног Рома који се звао Јадран, рекао му је: „Од данас нека ти и име буде освећено, тако да ћеш се звати Јордан”.

Неки од њих исправљају оца Далибора када их назива Ромима и више воле да се зову Циганима, иако је та реч у нашем језику често била погрдна за њих. „Време је да схватимо”, тврди отац Далибор, „да је Божја воља да се ови људи спасу и ми морамо радити са њима. Најбоље би било ангажовати се на изградњи капела и црква у ромским насељима, те регрутовати младе Роме за свештенике који ће на успешан начин вршити мисију међу њима самима. Постоји текст Свете литургије преведен на ромски језик, а у неким епархијама наше цркве има примера да служење литургије на њиховом матерњем језику добро функционише.”

По мишљењу намесника Далибора Стефановића, остаје изазов свештенству и цркви уопште да овом питању озбиљније приступи, да се систематски потруди, у циљу спасавања многих, зближавања у верском, а тиме и у националном погледу, као и превазилажења анимозитета који је до сада између нас и њих постојао.

ЊЕГОВО БЛАЖЕНСТВО ПАТРИЈАРХ АНТИОХИЈСКИ И СВЕГ ИСТОКА ЈОВАН X У ПОСЕТИ НИШУ

У оквиру своје историјске посете Српској православној цркви, Његово блаженство Патријарх антиохијски и свег Истока г. г. Јован X, у пратњи Његове светости Патријарха српског г. г. Иринеја, у четвртак 18. октобра 2018. године боравио је у граду Нишу.

Свечани дочек у порти Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу предводио је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније са свештенством и свештеномонаштво Епархије нишке, верним народом, припадницима војске и жандармерије, ученицима Богословије и великим бројем школске деце, у присуству градоначелника градова Ниша, Пирота и Прокупља, председника нишких градских општина, команданта Коппене војске Србије, команданта Жандармерије, начелника Полицијске управе и других званичника.

У пратњи првојерараха Антиохијске патријаршије и Српске православне цркве били су Високопреосвећени митрополити Акре г. Василије, Њујорка и Северне Америке г. Јосиф, Митрополит загребачко—љубљански г. Порфирије, Преосвећени епископи бачки г. Иринеј, шумадијски г. Јован, врањски г. Пахомије, тимочки г. Иларион и мохачки г. Исихије, као и чланови посланства Антиохијске цркве: архимандрити Прокопије, Партеније и Алексије.

Званична посета Његовог блаженства Патријарху српском и Српској православној цркви отпочела је свечаним дочеком на београдском аеродрому „Никола Тесла“ 11. октобра 2018. године. Истога дана служена је доксологија, свечани обред приликом дочека високих гостију црквене јерархије, у Саборном храму Светог архангела Михаила у Београду, где су житељи српске престонице имали прилику да поздраве Најблаженијег патријарха Антиохије и свег Истока. У недељу, 14. октобра, у Спомен—храму Светог Саве у Београду патријарси обе цркве служили су саборну свету литургију. Наредних дана, заједно са Патријархом српским, епископима, свештенством и монаштво, благочестиви српски народ указао је гостоприм-

ство драгом госту и у најзначајнијим српским светињама: манастирима Светог Петра Цетињског и Светог Василија Острошког, као и у Саборном храму Васкрсења Христовог у Подгорици, у Митрополији црногорско—приморској, затим у Манастиру Жича и Манастиру Студеница, у Пећкој патријаршији и Високим Дечанима на Косову и Метохији, да би претпоследњег дана боравка у Србији, Његово блаженство Патријарх Јован X посетио Саборни храм Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу. Ово је прва мирна посета коју је благоизволео учинити Патријарх антиохијски Српској православној цркви у трећем миленијуму, после оне коју је 1959. године остварио његов претходник на антиохијском престолу, Патријарх Теодосије Шести, Његовој светости Патријарху српском г. г. Герману.

Званична, или како се још у црквено—правној терминологији назива – „мирна“ посета поглавара ове древне апостолске катедре, недвосмислена је потврда снажних духовних и сестринских веза између две помесне православне цркве, сведочанство живе и реалне заједнице православних народа. Немерљив је значај ове посете за православне хришћане у Србији, Црној Гори и на Косову и Метохији. Јединство у вери са престолом Антиохије, основаним у првој генерацији хришћана у време светих апостола, који чува православну веру у непрекинутом континуитету до данас, јесте потврда и манифестација православног вероисповедног идентитета нашег народа, односно православности и истинитости наше вере у Христа, а тиме и учешћа у Царству Христовом које долази. У том смислу, она по значају превазилази било који други могући политички, дипломатски, национални или економски интерес за све људе који припадају српском народу, а који поштују своју цркву, чувају свој хришћански верски и духовни интегритет и који се идентификују као православни хришћани.

У септембру 2017. године, Град Ниш и Епархија нишка дочекали су још једног високог госта, поглавара друге по важности православне катедре у свету, Његово блаженство Патријарха александријског и све Африке Теодора II. Године 2013, приликом обележавања великог јубилеја 1700-годишњице потписивања Миланског едикта, у Нишу, родном граду Светог цара Константина, боравили су и служили патријарси Константинопољски, Јерусалимски и Московски. Ниш је један од ретких градова у хришћанском свету који је у свега неколико година имао благослов да дочека све најзначајније првостојатеље православних патријаршијских престола хришћанске васељене.

Приликом уласка Његовог блаженства Патријарха антиохијског и његове часне пратње у порту Саборног храма у Нишу, војни оркестар интонирао је државне химне Сирије, Либана и Србије, а деца одевена у народну ношњу дочекала су високе госте хлебом и сољу, посипајући стазу испред њих латицама цвећа. У храму

препуном верног народа, који се окупио да искаже састрадалну љубав и солидарност са хришћанима Сирије и Блиског истока, узимајући архипастирски благослов најблаженијег Патријарха древне апостолске катедре великог града Антиохије, свечани чин доксологије служио је високопреподобни архимандрит Серафим, настојатељ Манастира Суково код Пирота. Службу је величанственим појањем украсила Црквено—певачка дружина „Бранко“ из Ниша.

Након доксологије, Његово преосвештенство Епископ нишки одржао је поздравно слово:

Ваше блаженство, Патријарше Бојом великој града Антиохије, Сирије, Арабије, Киликије, Иверије, Месопотамије и света Истока, господине Јоване, Ваша светости, Архиепископе пећки, Митрополите београдско—карловачки и Патријарше српски, господине Иринеју, Високопреосвећена и Преосвећена браћо архијереји, добродошли!

Са осећањем посебне радости, част и узбуђења, желимо добродошлицу Вама и Вашој часној праћњи у бојославану Епархију нишку, у древни град Ниш, место рођења Светој равноапостолној цара Константина и седимте наше свештене епископије.

Епархија нишка је једна од најстаријих епархија Српске православне цркве. Њени почци датирају још из апостолских времена. Први весници Јеванђеља Христовој на овим

просторима, где су се укрштали најважнији путеви Римске империје, били су ученици Светој апостола Павла. Први помен о епископу древној града Наисуса датира из прве половине IV века. Од тада до данас, уз мање или веће историјске прекиде, православни епископ стољује у овом граду. На овој древној катедри Његова светости Патријарх српски г.г. Иринеј, наш љубљени отац и архипастир, провео је тридесет шест година своје архипастирске службе, што за нас чини посебну част али и огромну одговорност.

Дочекујемо Вас у овом величанственом саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле, који је симбол слободе и свеколиког васкрса српског народа, који га је традио пред само ослобођење од петовековној турској роцтва. Ове године обележили смо сто четрдесет година година од његовој великој освећења.

Посебну радост за нас чини то што по први пут је један Антиохијски патријарх посећује наш град и нашу Епархију, доносећи нам благослов древне Антиохијске цркве, коју су основали Свети апостоли Петар и Павле, и где су најпре ученици Христови названи хришћанима. Доносите нам и благослов Светој апостола Варнаве, Светој Јована Златоустој, Светој Игњатија Богоносца, великих угодника Божјих Прејодобној Јефрема и Исака Сирина, Прејодобној Симеона Столпника и Јована Дамаскина.

Оно што вековима повезује наша два народа и наше помесне цркве је икона Пресвете Богородице Тројеручице, пред којом је Свети Јован Дамаскин био исцељен, догавши јој у знак благодарности трећу руку, а коју је Свети Сава, први Архиепископ српски, донео у манастир Хиландар на Светој гори аџонској. Уравно је она најпоштованија икона код Срба, пред којом већ вековима наш народ узноси молитве и проси од ње благослов и утеху у свим својим животињим брџама и искушењима. И данас се молимо пред њом да Госјод дарује мир и благослање многаунаћеном народу Сирије, као и нашем многосаурадноом народу на Косову и Метохији. Још снажнију духовну сиону између Антиохијске патријаршије и Епархије нишке представља вековно присуство Светој великомученика Прокопија, чије мошти данас почивају у граду Прокуљу и који је један од молићвених заштитника наше Епархије.

Ваше блаженство, још једном у име свој свештенства, монаштва и благоверној народа наше Епархије желимо Вам срдачну добродошлицу. Целивамо Вашу свету десницу и просимо Ваш најсвештији патријарашки благослов.

У знак добродошлице молимо Вас да примите овај скромни дар, икону наших небеских покровитеља и заштитника Светој цара Константина и царице Јелене!

Његово блаженство Патријарх антиохијски и свег Истока г. г. Јован X обратио се следећим речима:

Ваша светости, возљубљени браће у Христу, Патријарше целе Србије, Иринеју, Ваше преосвештенство, Епископе града Ниша, господине Арсеније, архијереји присутни данас са нама и оци, браћо у Христу монаси и монахиње, верни народе,

Велика нам је радост што смо данас дошли овде. Доносимо у својим срцима љубав ваше браће из Антиохије према вама, Српској цркви и српском народу, како сам говорио ових дана — да се Антиохијска и Српска црква заједно и заувек. Наша је православна вера да будемо једна породица, да будемо заједно у Христу.

Наш долазак у овај историјски град, место где је рођен Свети цар Константин, чини нам посебну радост. Када говоримо о Епархији нишкој да је то историјска епархија, ми говоримо о живој цркви, о овом народу који видимо, који је сада присутан са нама и у којем има толико младих. Моја браћо и сестре, видели смо осмех на вашим лицима када смо улазили у овај свети храм. Ви, стари и млади и деца, дали сте нам свети хлеб по вашем обичају, а и док смо слушали химне земаља Сирије и Либана видели смо радост на вашим лицима. Ви сте синови оцаца и праоцаца овог града. Црква, то сте ви, верни народ, жива Црква у Христу. Ми смо у истом сшабљу, ми, њени чланови. Молимо се за вас, да Бог чува вас и вашу Епархију.

Дозволише ми, мој браће (Ваша светост), да осетим двоструку радост што се наша мирна посета завршава у Нишу. Од јурирос, кад смо ушли и кренули на пут, видели смо да Патријарх, све време радостан, жури да што пре стигнемо у Ниш. Види се колико он воли Ниш. Служили сте у овој Епархији тридесет шест година, трудили се да помажете свима који су присутни у овој цркви, у овој Епархији. Све што сада видимо овде, посебно ову Цркву (Саборни храм), пример је Ваших дела у овој Епархији. Волели сте овај присутни народ и они су волели Вас као свога пасирира. Ви сте сад њихов архипастир, као Патријарх Српске цркве. Молим се, заједно са овде присутним народом који је са нама, да живите много година.

Током наше мирне посете били смо у многим манастирима и црквама, у више епархија. Били смо у Црној Гори, а два дана били смо на Косову, историјском седишту Патријарха српског. Пуни смо ушисака и радост што смо били тамо. Ваша светост, наша посета показује заједничку љубав према нашем Господу, да смо једна породица у нашем Господу Исусу Христу.

Чули сте, моја браћо, шта се дешава у последње време код нас на Блиском истоку, посебно у Сирији. У нашој цркви

у Антиохији види се знак сведочења нашег Господа и наше вере у Христа. Желим да вам кажем да наш народ воли своју цркву, чува своју веру и не жели да изађе из тих земаља. Ових дана говорили смо исто, где смо били јуче (на Косову и Метохији), да не треба да одлазе из своје земље. Ми морамо да сведочимо нашу веру и да чувамо нашу цркву.

Не могу да пропустим да у овој прилици не поменем ошмицу двојице митрополита града Алепа, Павла и Ибрахима. Ми смо црква која је рањена. Срушени су многи манастири и цркве последњих неколико година, такође и многи градова, са болницама и школама. Ошмило је из наше земље много народа. Имали смо много ошмица. Као што сам рекао, ошети су и двојица митрополита. Треба да чувамо нашу веру, не треба да одлазимо. Молићемо наше Богородице, такође и Ваших молитавама, Ваша светост, и молитавама нашег верног народа у Србији, посебно који су данас присутни са нама, треба да чувамо нашу веру.

Молим се нашем Господу, Ваша светост, да вас чува. Захваљујем Господу нашем да смо заједно, у овој мирној посети. Такође, Преосвећеном господину Арсенију желимо свако добро, да Бог га чува, такође да чува и вас, верни народ који је данас присутан са нама.

Благослов Светих апостола Петра и Павла, оснивача Антиохијске патријаршије, да вас чува у векове, амин.

Патријарх Јован је Епископу Арсенију, као успомену на овај дан, поклатио патерицу која је начињена од седефа у Дамаску.

Верни народ Ниша и Епархије нишке био је видно галут речима Његовог блаженства, архипастира рањене цркве, који долази из земље у којој већ осам година бесни рат, у којој је пола милиона људи побијено, а више од три милиона живи у областима у којима је искључена и недоступна било каква здравствена и хуманитарна помоћ, а који хришћански, апостолским духом и непостидном вером подноси крст и страдања његовог народа и његове цркве, имајући снаге да и поред свега тога буде човек дијалога и помирења, неко ко пружа утеху и подршку и свим осталим заједницама, а који је ових дана донео благослов Светих апостола Петра и Павла и српском народу, верницима Србије, Црне Горе и Косова и Метохије.

ЊЕГОВО БЛАЖЕНСТВО ПАТРИЈАРХ АНТИОХИЈ

СКИ И СВЕГ ИСТОКА ЈОВАН Х У ПОСЕТИ НИШУ

АНТИОХИЈСКА ПАТРИЈАРШИЈА

У Јерусалиму је хришћанство рођено међу Јеврејима, али се на читаву васељену проширило из Антиохије.

Град Антиохија у слојевима своје занимљиве и бурне историје, чији је главни носилац сиријски идентитет, развила је током историје своју древну културу и створила своју традицију, која је нарочито изражена у животу Антиохијске патријаршије. Почети хришћанства у древној Антиохији везују се за најранији период хришћанства, а први пут *најпре у Антиохији, ученици бежаху названи хришћани* (Д. Ап. 11. 26). У њој су живели и на њеним улицама и трговима проповедали свети апостоли Павле и Варнава, док је апостол Петар у овом граду био прихваћен као први епископ. Апостолски ученици, од којих се посебно истиче Свети Игнатије Богоносац, био је првојерарх Антиохије. У Антиохији је сахрањен и Свети Симеон Столпник, а град је био познат у античком периоду по својој школи, чији је најпознатији ученик Свети Јован Златоусти. Све ово чини Антиохију другим хришћанским градом након Јерусалима. У Јерусалиму је хришћанство рођено међу Јеврејима, али се на читаву васељену проширило из Антиохије.

Саборни храм Пресвете Богородице у Дамаску

Након доношења Миланског едикта 313. године и премештања престонице Римске државе из Рима у Константинополис, Антиохија постаје главни град Мале Азије, а римски цареви је признају као политичку, културну и хришћанску престоницу. Године 638. муслимански Арапи освајају Антиохију, а велики број хришћана прелази на територију Византијске државе. Ипак, Антиохијска патријаршија наставља континуирано да постоји у свом пуном сјају до крсташког освајања Сирије 1098. године. Долазак крсташке војске донео је са собом тешко бреме Антиохијској патријаршији. Крсташи оснивају Антиохијску кнежевину. Патријарх је смењен, свештеници прогнани, а на њихова места постављени Латини. Православни антиохијски патријарси су од 1098. до 1344. године живели у Цариграду или другим местима Византијске империје — Киликији и Тарсу, када коначно

место столовања постаје град Дамаск у Сирији, до тада друга по важности катедра у Антиохијској патријаршији.

Читав град је 1268. године савијен од муслиманских мамелука. Османски период донео је патријаршији нова страдања. Турци су 1517. године освојили Антиохију, а Патријаршији наметнули велике порезе, па је уз помоћ словенских православних Цркава у XVI и XVII веку Патријаршија успевала да своја дуговања према Порти измири и правно настави да постоји. Године 1724. након смрти Патријарха Атанасија III, на патријаршијски

Након доношења Миланског едикта 313. године и премештања престонице Римске државе из Рима у Константинополис, Антиохија постаје главни град Мале Азије, а римски цареви је признају као политичку, културну и хришћанску престоницу.

трон постављен је латински патријарх. На молбу народа, Цариградска патријаршија поставља за православног Патријарха Силвестра, који од народа бива прихваћен. Латински патријарх бежи у Либан, где настава своје унијатско деловање. Од 1724. до 1898. године, на трон антиохијских патријараха постављани су искључиво Грци, а бирани су на Сабору Цариградске патријаршије. Године 1843, на иницијативу Митрополита кијевског Порфирија Успенског, отвара се тзв. „арапско питање”. Народ је имао велику жељу да се за патријарха бира Арабљанин. Њихова жеља је услышена под великим притиском Русије па је 1899. године први пут после много година изабран за патријарха Сиријац Мелентије II. Након завршетка Првог светског рата, Лига народа Антиохију заједно са Сиријом ставља под француско мандатно подручје. Године 1939, Француска Турској поклања град Антиохију.

Саборни храм Свете Николе у Бејруту

Антиохијска православна патријаршија данас има између милион и четиристо и милион и шесто хиљада верника. Седиште Патријаршије је у Дамаску у Сирији. Патријарх антиохијски носи титулу „Његово блаженство Патријарх Велике Антиохије, Сирије, Киликије, Месопотамије и свег Истока”. У територију коју да-

нас обухвата Антиохијска патријаршија спадају Сирија, Либан, Ирак, Кувајт, бројне епархије у Европи, Америци и Аустралији. Антиохијски патријархат има двадесет шесторицу митрополита и двадесет тројицу епископа, веома развијен харитативни рад, добро уређене организације православне омладине, Богословски факултет у Баламанду и Богословију у Триполију.

Антиохијска православна патријаршија данас има између четрнаест и шеснаест милиона верника. Седиште Патријаршије је у Дамаску у Сирији.

Актуелни Патријарх антиохијски Јован Јазиги рођен је 1955. године у Латакији у Сирији. Богословски факултет у Баламанду завршио је 1978. године. Усавршава литургијску и византијску музику у Солуну од 1978. до 1982. Године 1983. докторирао је у Солуну на катедри за литургику.

Од 1982. био је професор литургије на Универзитету у Баламанду, а у периоду од 2001. до 2005. вршио дужност декана Богословског института Светог Јована Дамаскина при поменутом Универзитету у Триполију. Изабран је за титуларног Епископа Пирга 1995. године. Године 2008. изабран је за Митрополита средњоевропског. За Патријарха антиохијског изабран је на редовном заседању Сабора Антиохијске патријаршије 2012. године.

Манастир Светиој Георгија

Историјске везе Антиохијске патријаршије и Нишке епархије

У другој половини XVIII века у тешка и страдална времена, за Патријарха пећког изабран је 1752. године Гаврило Николин, дотадашњи Митрополит нишки. Стање у коме су се налазиле митрополије и епископије Пећке патријаршије, према писању „Обшчег листа” дошле су „до последњег запуштења... доведене до растројства и жалости, бејаше велико падање и раздор, а на пећки престо велики дуг наведен”. Након одласка Патријарха Гаврила из Нишке митрополије на њеној катедри промениће се двојица митрополита — Калиник и Никодим. Због раздора који је међу њима настао, Свети синод Цариградске па-

тријаршије одлучио је да се на молбу Патријарха Гаврила 1754. године умеша и реши проблеме.

О раду Митрополита Игнатија у Нишкој митрополији није остало сачувано много података. Године 1758. он се враћа у Антиохију, где од Цариградске патријаршије бива постављен за Егзарха патријаршијског трона Антиохијске патријаршије.

У архиви Светог синода Цариградске патријаршије (*Κώδικας Δ1, 179*), чува се записник са седнице од 3. октобра 1754. године, са одлуком да се на место Митрополита нишког постави извесни јеромонах Игнатије. У овом документу, између осталог пише: „Ми, сабраћа архијереји који смо се затекли у Константинопољу, на позив и дозволу пресветога кир Кирила, а по имену и пристанку преблаженога Архиепископа пећкога кир Гаврила, као што садрже својеручна писма Његовог преблаженства; сабравши се у пречасном Храму Светог великомученика Георгија, метоха Пресветога гроба и гласањем предложи смо и изабрасмо преподобнога архимандрита Пресветога патријаршијског престола Антиохије, јеромонаха кир Игнатија за Митрополита нишкога”.

Порта на молбу Синода Цариградске патријаршије издаје берат новом Митрополиту Игнатију, који је у Ниш дошао већ крајем 1754. године. Нишком митрополијом столовао је до 1758. године, када на њен трон бива враћен Патријарх Гаврило Николин. О раду Митрополита Игнатија у Нишкој митрополији није остало сачувано много података. Године 1758. он се враћа у Антиохију, где од Цариградске патријаршије бива постављен за Егзарха патријаршијског трона Антиохијске патријаршије. Како нам сведоче османски извори, Митрополит Игнатије се у Нишкој митрополији појављивао и након укидања Пећке патријаршије, тачније 1777. године. У ферману који Порта издаје нишком кадији, помиње се извесни Игнатије из Антиохије, помоћник Митрополита Гаврила, који са царским ферманом по митрополији прикупља мирију. Где и када је скончао свој живот, не можемо знати.

Данашњи изглед Антиохије у Турској, на темељима древне Антиохије

Фото: Српска православна црква (званични сајт)

СТОГОДИШЊИЦА ПОВРАТКА ВЛАДИКЕ ДОСИТЕЈА ИЗ ЗАРОБЉЕНИШТВА (1918—2018)

Након повлачења Краљевског двора, Владе и Скупштине из Ниша на југ, након бугарске објаве рата Краљевини Србији, владика Доситеј Васић остаје у граду да брани незаштићену српску нејач. Бугари улазе у Ниш 22. октобра 1915. године, а само шест дана по заузимању Ниша, 28. октобра 1918. године, владика Доситеј је заједно са својим ђаконом Милутином Коцићем насилно одведен и интерниран пешке у Бугарску у Бачковски манастир у Родопима недалеко од Пловдива, да би почетком 1917. године био премештен у Соколски манастир у Грабовском срезу.

Након пробоја Солунског фронта, савезничка војска кренула је у ослобађање територија Србије. Под командом војводе Петра Бојовића, Прва армија српске војске ослобађа Ниш 12. октобра 1918. године. Из заробљеништва владика Доситеј се заједно са преживелих 146 српских свештеника вратио у ослобођену Србију. Најпре је у Пироту 21. октобра 1918. године приређен свечани дочек са литијом. Владика Доситеј поподне је служио благодарење, а након тога упутио се за Ниш. Његов повратак забележио је један богослов на корици Октоиха нишке Саборне цркве: „Октобра 21. године 1918. године у 4 сата по подне дође из ропства Њ. Преосвештенство Архијереј нишки господин Доситеј. У 5 сати по подне наш нишки Господин Доситеј по свршетку благодарења одржа говор своме стаду, говор који свако пазаше или дражаше срца и цело грађанство испуњено одушевљењем и радости гледајући опет у својој средини свога духовног оца плакаше”.

Са овог догађаја остало је сачувано неколико фотографија, сачуваних у Архиви Епархије нишке.

ЖИВОТ НИША И ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ ПО ЗАВРШЕТКУ ВЕЛИКОГ РАТА

Након завршетка Великог рата 1918. године и више него тешког затеченог стања, владика Доситеј одмах по повратку из интернације започиње материјалну и духовну обнову Нишке епархије. Он се брзо заузима и труди да у разним међународним организацијама пронађе сараднике и пријатеље, са циљем да збрине децу и породице пострадалих свештеника, али и ратну сирочад која се у граду након ослобођења затекла.

Већ прве године рада, Привредна задруга је пословала за зарадом од 750%, па су средства могла бити распоређења сходно намени због које је и основана: помоћ угроженим свештеницима, брига о удовицама свештеника, брига о свештеничкој деци, брига о омладини и црквено издаваштво.

Владика Доситеј најпре ступа у контакт са Српским потпорним фондом у Лондону (*The Serbian Relief Fund*), Црвеним крстом у Женеви, Фондом краљице Марије, Енглеско—југословенским клубом и другим хуманитарним организацијама. Уз помоћ ових организација, Доситеј покреће велики харитативни рад. У Манастиру Светог Јована Крститеља у Горњем Матејевцу, Манастиру Светог Романа у Ђунису, Манастиру Сићево и Манастиру Липовац, владика Доситеј смешта на стотине сирочића, бескућника и следе деце, која се издржавају од помоћи међународних организација.

Трећег сепембра 1921. године, уз присуство представника власти, владика Доситеј организовао је пренос и сачување посмртних остатака свештеника побијених у нишкој Јелашници десни параклис Саборне цркве, који ће касније понети име свештенослужитеља нишких. Тада је у параклису и постављена плоча са именима побијених свеште-

ника и монаха. Са овог догађаја остала је сачувана једна фотографија.

Године 1925, владика Доситеј започиње преговоре о изградњи новог дома за ратну сирочад. Пошто је након завршетка рата Српски потпорни фонд престао да постоји, појавила се потреба за изградњом условнијег простора за смештај сирочића. Идејни творци новог дома биле су поред владике Доситеја и две жене, несебичне пријатељице српског народа — Флоренс Мо (Florence Maw) и Џин Ранкин (Jean Rankin).

По пројекту руског архитекте Јулијана Дјупона, 1924. године на земљишту које дарује Храм Светог Пантелејмона, почиње изградња велелепног дома. Дом је изграђен прилозима које је из Лондона прикупљала лејди Мери Пеџет, а изградња је завршена 7. новембра 1926. године, када је зграда освешћена. Свечаности је присуствовао кнез Павле Карађорђевић са супругом кнегињом Олгом, министар војни армијски генерал Стеван Хаџић и друге угледне званице. Ово здање понело је име Зграда енглеско—српског дома, а своју првобитну намену имао је до краја 1945. године. Првог јуна 1927. године уз саслужење свештенства, а у присуству краља Александра, председника Владе, Народне скупштине и бројних угледних званица, осветио је споменик чегарским јунацима. Споменик је такође пројектовао Јулијан Дјупон.

Према попису Епархије који је владика Доситеј извршио 1924. године, Нишка епархија је имала 18 протопрезвитера, 320 храмова, 291 парохију, 271 свештенослужитеља и 809 912 православних верника. Због веома тешког материјалног стања епархије након завршетка рата, владика Доситеј одлучио је да са свештенством оснује Привредну задругу Епархије нишке и епархијску штампарију. 1924. године у Бечу је купљена најсавременија штампарска машина *Josef Anger & Sohne*. Штампарија је почела са радом 17. септембра 1925. године, а значај њеног постојања у окри-

Благодарећи љубави, труду, посвећености, способности и личним пријатељствима владике Доситеја, до његовог одласка из Ниша 1933. године, духовно и материјално стање Нишке епархије које је тешко погођено Великим ратом, у потпуности се консолидовало.

љу Цркве до 1944. године је немерљив. Деветнаестог маја 1927. године осветио је камен темељац за подизање нове епархијске зграде у строгом центру града, а за само девет месеци подигнуто је велелепно здање величине 330 m² које је освећено 23. фебруара 1928. године. У зграду се одмах уселио Епархијски управни одбор, Црквени суд и прва црквена штампарија са књиговезницом у Србији „Свети цар Константин“, која је до тада радила у згради узетој под закуп.

Већ прве године рада, Привредна задруга је пословала за зарадом од 750%, па су средства могла бити распоређења сходно намени због које је и основана: помоћ угроженим свештеницима, брига о удовицама свештеника, брига о свештеничкој деци, брига о омладини и црквено издаваштво. Колику је незлобивост и љубав према потребитима имао владика Доситеј сведочи и његов рад на прикупљању помоћи за Бугарску, која је разорена у земљотресу 1927. године.

Након смрти мајке Роксанде 1925. године, владика Доситеј у спомен своје покојне мајке, оснива фонд „Роксанда“ који је имао за циљ помоћ болесним и сиромашним члановима Нишке црквене певачке дружине „Бранко“.

Још по завршетку рата, владика Доситеј се залагао код српских власти за пријем руских избеглица, епископа, свештеника и монаха. У писму министру вера Краљевине СХС, од 11. марта 1920. године, он моли за пријем седморице руских архијереја. Као председник Главног одбора за помоћ браћи Русима у Русији, он прима велики број руских свештеника, монаха и монахиња. Како је након великог страдања у Првом светском рату Нишка епархија остала без 163 свештеника, свештенођакона и монаха, владика Доситеј је 20. маја 1920. године упутио предлог влади да се на упражњене парохије поставе руски свештеници и свештеномонаси. Како је на овај предлог одговорено потврдно, Нишка епархија постала је стециште и уточиште многим руским избеглицама, међу којима је било доста свештеника и свештеномонаха. До 1921. године, владика Доситеј је рукоположио 29 кандидата, од којих су њих 10

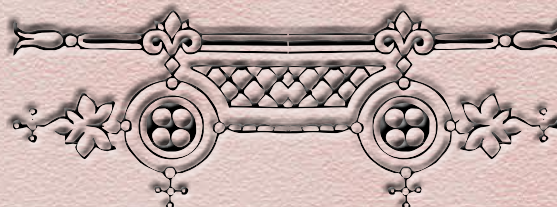
били Руси. Већ крајем 1921. године деветнаесторица игумана манастира Нишке епархије били су Руси. Велики број монаха и монахиња усељава се у манастире Нишке епархије, од којих тридесетих година XX века ниједан није пуст. До одласка владике Доситеја 1933. Године Нишка епархија бројала преко 1000 монаха и монахиња.

Двадесетог септембра 1931. године, уз саслужење патријарха Варнаве Росића и у присуству краља Александра Карађорђевића, владика Доситеј освештао је нови Саборни храм Свете Тројице у Лесковцу, чија је изградња почела 1920. године. Од почетка зидања, владика Доситеј свесрдно је помагао Одбор за подизање храма, који је у тешким послератним временима ипак подигнут и свечано освећен.

Благодарећи љубави, труду, посвећености, способности и личним пријатељствима владике Доситеја, до његовог одласка из Ниша 1933. године, духовно и материјално стање Нишке епархије које је тешко погођено Великим ратом, у потпуности се консолидовало, а наслеђе владике Доситеја и данас остаје као видљиво сведочанство величине овог нишког првојерарха.

Фото: Архив Епархије нишке

Ђорђе Игњатовић

НАШИ СВЕШТЕНИЦИ ИЗ НОВООСЛОБОЂЕНИХ КРАЈЕВА (ЗАБЕЛЕШКЕ)

групи део

Потресна сећања пиротског свештеника Ђорђа Игњатовића из Топлог Дола представљају прворазредни документ и историјски извор за историју Пиротске митрополије. Његово сведочанство обухвата тешка времена и историјске прилике крајем XIX века у Пироту и околини. Текст је објављен у Веснику Српске Цркве под насловом „Игњатовић Ђорђе, Наши свештеници из новоослобођених крајева (Забелешке)” из 1903. године, свеска I, стр. 52—61; II, 141—150; III, 248—260.

После мале почивке разбудимо децу и кренемо преко брда у село Црни Врх, које беше празно, јер су се људи већ разбегли били. Тако исто затечемо празно село Равно Бучје, изнад којег смо у рововима преноћили, па сутрадан стигнемо на границу код Јованове ливаде, где затечемо из 16 села избегле људе, који су све, па и стоку, овамо изнели, а ми само са голлом душом. На караули нађосмо 50-60 постаријих људи, који су чували стражу. Питајмо их шта ћемо и куда ћемо сад, на што нам рекоше: „И ми сами не знамо!” — Но нас умириваше сама помисао да смо на слободном земљишту и да смо готово спашени.

Дознавши од стражара да се ту близу, на 4—5 сати, налази манастир Св. Тројица, ја оставим децу, па на коњу одем тамо, где стигнем у сами мрак. У манастиру затечем једног од месних калуђера и Доротеја из Темске, мога доброг пријатеља. Игуман отац Пантелија не беше ту, али наскоро дође. Ја му се представих и упитах за упутство шта да радимо, на шта ми он рече да има од Манастира наређење да прима свештена лица која ту потраже склоништа, и то бесплатно. Но једно због тога што је нас било повише, те се не би могли сместити и на досади би били, — а друго што и ту не би били сигурни, јер ми отац Пантелија рече да је био на Пандирало и да су Турци већ на наше земљиште ступили и заузели села Грбавче, Преконогу и још једно, коме се имена не могу сад сетити, наумим да идем у унутрашњост да сместим децу и браћу, па да се опет придружим војсци. То ми исто и игуман саветоваше.

То беше уочи недеље, те због службе преноћих ту, а готово и не спавах целе ноћи, причајући с Доротејем како је ко страдао. Сутрадан сачекам док се служба сврши, па да се кренем. Ту сам први пут видео и чуо да се литургија одваја од јутрења, јер код нас се то вршило уједно. Не мање беше ми необично српско певање, пошто смо ми по грчкој псалтики певали.

После се опростим са игуманом и Доротејем и пођем натраг деци у планину. У путу кроз Г. Каменицу беше попустила плоча на коњу, те ми један Циганин само за клинце што је нове метуо наплати 40 гроша! (Ово бележим зато да се види како је се Цига умео користити овом приликом.)

Испод села Репушинце стигнем моје у планини, где у једној густој шуми преноћимо, па сутрадан кренемо кроз Папрату и Г. Каменицу. Ту сиђоше око 200 наоружаних људи, све старијих од 40 год., које упитајмо којим ћемо

путем најпрече и најбрже стићи у Књажевац... „Вратите се натраг, где ћете?... Књажевац је већ заузет — Турци су у њему!” — рекоше нам они.

Кад видесмо да нам је пут пресечен, морадосмо се вратити натраг право у Каменицу. Каменичани, чувши да се Турци и њиховом селу приближавају, таман почели да се спремају за бекство у планину и по збеговима. Ту смо се доста наплакали гледајући како се сиротне жене муче да токорсе спасу нешто од свог имања. Људи у војску, а оне саме са старцима товари на кола (која целог лета нису радила, те се расушила) колико им волови не би могли повући, па чим упрегну волове и наједвице повуку, кола се поломе и расточе, товар пада, а оне ударе у писку и лелек, а и деца такође. Уто осморо Черкеза на коњима пројуреше кроз село. Но код суднице беху неколико пандура, који опалише на њих из пушака, те се ови натраг вратише, а ми брже — боље бежи опет у планину, одакле смо и дошли, где седисмо до 25. јула...

У то време чујмо да су из Пирота послали владику са четири свештеника и двојцом чорбација да иду од села до села и да са брегова вичу: „Чуј, народе, предајте се и вратите се својим кућама! Цар је свима опростио!”

Ја сам знао да се нипошто не смем враћати, а и сумњао сам да је то истина. Но кад видех да су се многи вратили, јер нас беше 16 из само пиротских села и да ћемо овако од глади и под ведрим небом поскапати, намислим да се вратимо. (За сво време у збегу ранили смо се качамаком од пшеничног, јечменог и раженог брашна, а ја сам уз то од муке пушио стару букову шуму уместо дувана!)

Кад смо били у селу, имали смо шта видети. Ужас и пуштош. Од 64 куће остало је само 3 куће; све остало, као куће, кошаре, стаје и амбари, све је претворено у пепео!... Нигде дрвцета живог! Све изгорело. Само камене зидине стоје и од њих још јара иде, а сироте жене наричу и кукају по њима! И ми ударисмо у плач. Остали смо голи без ичега и без крова. Сва мука наша, сав труд наш, сва тековина наша претворена је у пепео. Кућа над подрумом плочом покривена, амбар са житом над подрумом, такође плочом покривен, 2 штале са самалуком, две кошаре, механа с бакалницом и подрумом, жито, масло, сир, судови са пићем, 700 ока вуне, 270 оваца, 85 коза, 63 грла говеди, 7 јарма волова, 7 коња, 12 крмача, 40 кошница, гуске, кокоши, каце са сиром и маслом, покућанство, черге, прећа и шта ти још знам — све то опљачкано и погорено!

Пре тога деветоро сељака наших буду заробљени по збоговима и отерани у Пирот, где су их код Старе цркве под надзором држали. Кад је било наређено да владика иде и зове народ на предају, пусте и њих, те да и они то исто чине. Од жена дознадосмо да су пре два дана дошли и из 40 кућа домаћини и отишли већ на предају, а неки су понели и пушке што сам им ја био раздао.

Погледам децу. Бледа и изнурена, тек им душа у носу. Жене изнурене, ломне. Браћа тако исто. Остали смо без ичега. Нашто ће нам онда живот? Овако смо децу довели на огњиште, ако ме и погубе, остаће браћа; а да их водим у туђ свет, где ни порушених зидина не би имали, не могу. Стога кажем браћи: „Ајте и ми да идемо, па шта нам Господ да!“ — и кренусмо се у Пирот...

Код копривштитчког крста сретосмо сељане где се из вароши враћају. Питасмо како су прошли и је ли ко погинуо. Поражени и изнурени, црни као земља, кад ме видеше са браћом (Костом и Гогом), тастом и још неким Живком — посташе још црњи и као врелом водом поливени. На наше питање одговорише нам да нису чули је ли ко погинуо, а да су они исувише мука, страха и срама претрпели. Ми пођосмо, а брат мој Коста остаде с њима. Од њих му је један рекао: да кажеш „деда—попу“ (тако су ме звали) нипошто да се није усудио да иде у варош, јер се о њему највише распитује. Он је једини подигао буну и за све нас он је крив. За њега су сигурно спремна вешала!

Кад ме брат стиже, поче ми причати шта је чуо, но ја сам био тврдо решен да се више не враћам кући, те све даље ка Пироту иђасмо. У путу — више Нишора — сретосмо Јована Цанаковога из тог села, мога доброг пријатеља и доброг газду, који беше понео ручак жетварима у поље.

Како нас виде, стаде на пут и поче се чудити, где сам ја пошао, говорећи: „Где ћеш ти, ако Бога знаш? Ти си пропао. Ја сам јуче био у конак пред меџлис и слушао сам твоје сељане кад су их испитивали како је и шта је било: 'Ко вам даде пушке? Ко вас наговори да се противу цара дигнете и да се с цара бијете?' 'Поп нам је дао пушке' — рекоше сељани. 'Он нас је водио и наређивао. Погрешили смо, сами видимо.' — 'А где је сад поп?' — питају их. 'Он је се ошишао и обријао, па је са српском војском у комите отишао' — одговарају они. 'Знамо ми да ви нисте криви. Царску су земљу увек попови и даскали размиривали, али ћемо се ми с њима разрачунати. А ви идите кућама и молите Бога за царско здравље. Он ће вам опет дати по мало стоке за домазлук. Идите и правите колибе, прибирајте летину. За попа је исплетен конопцац?'” После онога што је брат од сељана чуо, кад ми сад ово Јован рече, падох на земљу јецајући од бола: шта ће с мојом децом бити, јер се надах да ћу колико—толико лакше проћи. Смрт, које се при поласку нисам плашио, а коју сам сад већ дваред чуо да ми предстоји, беше ми тешка при помисли на децу.

Јован извади из бисага кондир с ракијом те се мало поткрепих и повратих, а он ми опет настаде говорити: „Ево ћеш прво кроз наше село проћи. Кад те Цигани буду видели, везаће те и у варош отерати, ако не и убити. Знаш како те тамо једва чекају да виде попа бим—башу што је сабљу носио? Но бегај где те очи воде!“ „Где ћу да бегам? Да је се могло бега-

ти, ја не би ни дошао, али се не може. Турска је војска заузела од Зајечара до Новог Хана и од Алексинца до Књажевца. Да се кријем, наћи ће ме, а ако ме не нађу, мучиће ми браћу и децу. Но не би ли ми могли помоћи нешто чорбације, а нарочито Цека Чорбаџикрстић, мој добри пријатељ?“ — „Од чорбација нема ништа, а и Цеку знају да шурује са Србима; него ако ти што помогне владика. Гледао сам га где са двојицом заптија отима од Черкеза стоку, па је даје пострадалим сељанима. Он има велико поверење и власт, па се много и слободно заузима. Он ако ти што помогне. Стога ти не иди сад, него изнад Градашнице причекај док ти браћа отиду код владике и виде оће ли ти што учинити и оће ли моћи. Па ако може, добро; ако пак не, а ти се ноћу врати код мене. Ја ћу те чувати месец—два дана, па после иди код другог пријатеља, и видеће се за толико времена шта ће бити. Даће Господ да се ослободимо.“

Пристадох на његов предлог, и тако учинисмо. Брат мој Коста, таст Мита и Живко Нешић оду путем, а ја са братом Гогом низ брег Бањицу сиђем изнад Градашнице и у винограду једном као у густом жбуну скуписмо се и преседесмо целог дана без леба и воде. Пред вече брат Гога оде у село да чека одговор, а ја остах сам.

Пошто су она тројица отишли у варош, оду право владика, и кад су му напричали због чега су дошли, он се чинио да ме не познаје и почне их терати речима: „Идите, како сте мутили, бистрите сами!“ — мислећи да то нису преобучени Турци. Тако их је неколико пута отеривао, но кад су ови све више молили и плакали, те се уверио да нам је намера озбиљна и да га не варају, он их онда упита јесам ли се ја одиста обријао, на шта су му рекли да то није истина. Тада им владика нареди где треба да прођем, те да ме нико не види и одреди своје људе да ме причекају и проведу.

Мој таст дође у Градашницу и каже брату ми Гоги, а овај мени, и тако ја по мраку пођем преко неких њива и кукуруза, кроз неке баште и капиџике, док код владике дођох, коме све тачно и по реду испричам шта је са мном било. После многог мрштења и премишљења он ми каза како треба да одговарам ако ме пред судом што питали буду. „Пази — вели — добро шта треба да говориш, а шта не; и како једном кажеш, тако исто и други пут. Ја ћу се пак старати да све као лаж оборимо, као што није истина да си се ти обријао. Но опет ти велим пази и моли се из дубине душе Богу нека ти је на помоћи. Седи ту и ником се не јављај, а и ја те нећу кајмаку јављати, док не прође валија из Ниша за Софију.“

У владикином конаку пробавим шест дана. Тих дана дође к мени мој рођак неки Мијајло из Завоја и донесе ми од чорбација, који су чули да сам ту, поруку да одмах бегам јер ми је пресуда изречена и да ми нико ништа помоћи не може. Ја му одговорим да нећу и не могу да бегам. Изнурен сам. У три дана ако сам леба окусио. Тај наш разговор чује владикин момак и одмах му саопшти, те он нареди да никога пре- да мном не пуштају, а ноћу да ме затворе катанцем како не би побегао. У исто време нареди варошким свештеницима да ме сваког дана обилазе.

Шестог дана, 2. августа 1876. г. — баш кад се наш краљ Александар родио — рано у зору поче неко да лупа алком на

капији. Момак оде да пита ко је то, на што му одговорише да су двојица запитија дошли по владику, јер га зове валија, који ће одмах да иде у Софију. За пола сата спремише коња владика и дођоше два попа да га прате, па одоше. Ја претрнуо од страха, дрхтим као прут и роним сузе, јер знам да ће сад бити или — или. Чекао сам скоро два сата кад ли ће по мене доћи запитија. Гледао сам вешала и себе где на њима висим. Гледао сам браћу, децу како се пате и врисак њихов чујем... С највећим страхом и трепетом читао сам акатисте, параклисе, Псалтир и све молитве што сам напамет знао. Поп Јован и игуман суковске Св. Богородице плачу са мном и моле се Богу.

Тек у неко доба чујем топот коњски, а мало час утрча момак са сузама вичући: „Де... до, по... пе, спа... шен си! Изићи, владика те чека на мердивену!”

Ко без душе истрчах пред владику, који плакаше заједно са мном. „Иди кући! Спасен си! Ако те ко што пита, кажи владика зна!” Кад чух „слободан си”, дрекну од радости и плачући падох му пред ноге, а он заједно са оном двојницом свештеника што су га пратили као дете плакаше. После ми нареди да ми даду ко књигу, ко епитрахил, ко крст, миро из цркве итд., и ја да идем у село. Пошто сам све то покупио што је ваљало, кренем се сутрадан у село, где затечем моје кућане у појати на њиви једној, и ту крстим два детета.

После 10 дана дође један човек из Завоја и рече ми да га је послао крвник мој Ђорџ—Фета да идем к њему. У исто време каза ми да нипошто не идем, јер чим ме буде видео, убиће ме. Стога и не отидох. Но кад ме он — после неколико дана — и по други пут по једном човеку позва да му морам отићи, ја помислих да бегам, деци шта Бог да. Нађем једног друга — сељака — да заједно бегам и спремили смо се. Мајка, жена, снаје и деца почели да кукају и да ме преклињу да се оканем тога, те се дигнем ноћу у варош код владике, испричам му све и замолим га да на моју парохију одреди другог свештеника док се не умири, а ја да седим у вароши без службе.

У половини октобра упразни се једна варошка парохија од 86 домова, на коју ме владика постави, но с тим да не служим службу шест месеци, пошто сам пушку носио и убијао људе — сва друга чинодејства смео сам да вршим. Уочи Ускреса 1877. г. служио сам први пут по забрани св. литурђију. Те године зарати Русија са Турском, а од 1. децембра и Србија. Хтео сам опет да бегам, но како су на мене особито пазили, нисам могао.

16. децембра Пирот се ослободи, и ја данух душом. Како се све више и више приближавао дан ослобођења и васкрса слободе, народ у Пироту бејаше сав усхићен радошћу и благодарношћу, која је достигла врхунац свој на дан 16. децембра 1877. год. Тога дана рано — изјутра — цео народ беше изашао испод варош до места Могиле („Маћилке), где пресрете браћу и ослободитеље — војску српску са ђенералом Хрватовићем.

Пред народом беше владика Јевстатије са свештенством, који — кад се приближи ђенерал са ађутантима на десетак корачаја — изговори ове фаталне речи: „Мије Блгарети пиротски благодариме на српском оружју, којето ни днес

ослободи от петвековното ропство.” — Те његове речи јако дирнуше ђенерала, те га пресече у говору речима: „Сад није време да гледамо ко је ко, но сваки цару цареву, а Богу божије” — и одмах се врати натраг, узјаха коња и прође поред нас питајући јесу ли сви Турци из Пирота изашли, а ми сви као из једног гласа одговоримо да јесу, пошто су заиста сви изашли и кале (град) са магазином оружја и муниције запалили.

Но, на несрећу, један турски аскер био је заостао после битке на Нишору, па не смејући да кроз варош прође, прегази Нишаву испод Пирота и дође код града, где баш у то време, када ђенерал пита јесу ли сви Турци из Пирота изашли, уби једног момка од 20 год. из Пирота — неког Милоша из моје парохије. У тај исти час један војник чувши пуцањ сиђе брзо низ Сарлак ка граду и упита људе који су на пуцањ пришли и нашли Милоша у крви мртва, одакле је пукла пушка те уби овог момка, а и друга пуче из града и погоди смртно овога војника у сами потиљак. (Овоме сиротном војнику било је име Светозар, кога сам сутрадан са Милошем опознао.) Малочас тај исти Турчин промичући поред зида од града опали из пушке и умало не погоди и самог ђенерала, који псујући што је преварен да су Турци изашли, а међутим пуцају из града, врати се војсци и нареди да довуку топове и оно што је од града остало поруши.

Војска се са свију страна слете и оног Турчина убише, те војска са ђенералом уђе свечано у Пирот и право у нову цркву на благодарење. Радост и одушевљење, које је малопређашњим непријатним и случајним догађајем било поремећено, поста велико и орно. Свака је кућа узела себи по неколико војника на стан и храну, а за 5—6 дана по варош се лило вино и ракија и разлегала песма и весеље. За кмета буде постављен Цекин брат Рака Чорбаџикрстић, а канцеларије буду установљене у згради до Саборне цркве.

17-ог — сутрадан по ослобођењу — написана је адреса књазу Милану и ми одосмо да се потпишемо. У судници нас освоји кмет са речима: „Господо свештеници, изволите сеести!”, што нас је пријатно дарнуло и изненадило, јер су нас дотле звали оче или дедо попе. Адреса је била послата прво владика у конак да је он прво потпише, па онда свештенство и остали народ. Неки даскал Христа Писарев, који је пре неког времена у Пирот дошао и био учитељ, а потом старатељски судија, донесе адресу од владике и рече како владика тражи да он сам напише адресу, а не грађани, па тек онда да је потпише са свештенством и народом, а овако неће, на што му кмет каза да није нужно. Тада ја рекох, дајте нам да се ми потпишемо по старешинству и народ нека потпише, а ко хоће да пише другу адресу, нека пише, ми хоћемо овако. Тако се ми потписасмо по реду и старешинству, а затим је се народ потписивао.

Онај први непријатни случајни догађај био је претеча другим још непријатнијим догађајима, чији узрок лежи у владика и његовим људима, које је из Бугарске довео и понаметаштао око себе, а независно од Пироћана, који су после све последице на своја леђа понели, с којих и данас с мрљом на челу пате и страдају невини.

— *наставиће се* —

ШКОЛА НАГРАЂЕНА ОДЛИКОВАЊЕМ ЦРКВЕ

Основна школа „Радоје Домановић” у Нишу награђена је, по одлуци Светог архијерејског синода Српске православне цркве, а на предлог Управе Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле, Орденом Светог цара Константина. Орден је уручен директорки школе, гђи Душици Тричковић, на Видовданској академији у Нишу 2018. године, поводом јубилеја сто петнаест година непрекидног успешног рада ове просветне установе. У образложењу стоји да се орден овој школи додељује у знак признања за велики труд на васпитању и образовању деце у духу правих хришћанских вредности. После једне београдске и једне новосадске, „Радоје Домановић” је тек трећа школа у Србији, а прва у Нишу, која је добила ову врсту признања.

По речима протојереја ставрофора Бранислава Цинцаревића, старешине Саборног храма у Нишу, првенствени мотив да школа „Радоје Домановић” буде предложена за високо одликовање Српске православне цркве је сте њен изузетан историјски значај. Данас је мало познато да је ову установу далеке 1903. године основао свештеник, прота Велисав Милојевић, на свом имању у Вардарској улици. „Поп—Вељина школа” радила је у осам учионица, окупљајући ученике из централног градског језгра. Сваке године ученици су, али такође и учитељи, полагали завршни испит о Видовдану, који се у поп—Вељиним дворштину прослављао као школски празник. Услед наглог напретка, затражено је од државе да помогне рад ове школе.

периоду било је дограђено неколико нових учионица и кабинета. То доба остало је упамћено по неговању здравих стилова живота. У саставу школе радила је чувена нишка соколана, из које су се развили будући спортски центри и установе. Године 1960. школа је бројала педесет два одељења и око две хиљаде и сто ученика, што је за данашње време невероватно. Нови историјски период њеног постојања и рада отпочео је 1993. године, када је школа названа по знаменитом српском књижевнику Радоју Домановићу, великом родољубу и критичару лоших страна модерног друштва у Србији. Ова школа и данас из године у годину расте и развија се у праву мултикултуралну савремену установу, храм културе, образовања и истинских животних вредности.

Наравно, историја не може бити једини повод да школа добије високо признање цркве. О великом доприносу који управа ове установе данас пружа оправослављивању деце и омладине говори прота Бранислав Цинцаревић, дугогодишњи парох дела града у којем се школа налази, као и први вероучитељ ове школе у новијем периоду, након враћања верске наставе у државни образовни систем. Он сведочи о отвореном и срдачном контакту који као парох и духовник одржава са управом школе, пре свега директорком Душицом Тричковић. „ОШ ‘Радоје Домановић’ оживела је међу првима у Нишу традицију одржавања редовних светосавских прослава, за шта је у прво време била потребна и извесна храброст”, објашњава прота Бранислав.

ОШ „Краља Александра

Прота
Велисав Милојевић

ОШ „Радоје Домановић”

Тридесетак година касније, недалеко одатле, средствима општине и краљевског дома, подигнуто је велико школско здање на месту на којем се и данас налази, а школа је добила име Његовог величанства краља Александра. У то време школу је похађало више од две хиљаде ученика, организовала се целодневна настава, забавиште, одељења за ученике са тешкоћама у развоју, а у вечерњим сатима радиле су секције за слободне активности и образовање одраслих. Говорити данас о ОШ „Радоје Домановић” у Нишу и њеној прошлости заправо значи приповедати и о историји овога града и школства које се у њему неговало. У време владавине социјализма, ова школа се и даље сматрала најугледнијим училиштем у граду, о чему говори чињеница да је преко четрдесет година носила име маршала Тита. У том

Није чест случај, чак ни данас, да врата једне просветне установе буду отворена свом пароху у свако доба. Протојереј Бранислав Цинцаревић одговара на то истинском пастирском пажњом и одговорношћу, обавезно присуствујући приликом дочека ђака почетком школске године, обраћајући се родитељима и долазећи у редовне месечне посете управи школе. Директорка Душица Тричковић је, по његовим речима, „добра управница и високо морална особа, која се свесно са свог одговорног руководећег места труди да очува друштвене и националне вредности”. Поред пароха Цинцаревића, у посете овој школи у свечаним приликама долазили су и епископи нишки, преосвећени Иринеј, Јован и Арсеније, као и други најугледнији духовници наших крајева у свештеничком и свештеномонашком

чину: протојереј ставрофор Милутин Тимотијевић, ректор Призренске богословије, архимандрит Дионисије, настојатељ Манастира Липовац, протојереј ставрофор Влајко Грабеж, протосињел Серафим, настојатељ Манастира Дивљана и други који се могу видети на фотографијама у архиву школе. По речима директорке, „они су својим присуством и подршком дали велики подстицај, али и потврду да се ова школа налази на добром путу”.

На нашу молбу да наведе друге успехе ове школе, директорка Душица Тричковић говори скромно, али подаци које износи сами по себи задивљују слушаоца. Ово је школа са дугом традицијом, коју данас похађа око осам стотина ученика са читаве територије града, из појединих породица већ и у петој генерацији. Од тридесет пет основних школа у граду, „Радоје Домановић” налази се константно међу првих пет по постигнућима ученика на завршном испиту. Овде се обележавају многи значајни датуми са циљем унапређења опште културе ученика, али и укључивања родитеља у живот и рад школе. Унутар просторија школе проглашена је зона без мобилних телефона, са намером да се подигне ниво вербалне комуникације код ученика, формирају лепе навике, гради култура договора, преговора и доброг расположења уместо данашњег виртуелног света на друштвеним мрежама. Ова школа била је прва и по увођењу униформи за наставно особље, како би се деци и на тај начин пружио добар пример. „Поштовање и неговање традиције упоредо са савременим технологијама, посвећивање пажње сваком детету и креирање наставе по мери деце чини ову школу посебном. Најзад, ова установа омогућила је својим ученицима да северни поларни круг виде не само на атласу, већ и својим очима, приликом

посете пријатељској Норвешкој”, надахнуто прича директорка Тричковић.

Година 2018. значајна је за историју школе „Радоје Домановић” још по једном високом признању које је стигло од стране државе, Светосавској награди. И у овом случају, реч је о првој нишкој школи која је заслужила ту част. Из опсежне номинације за ову награду може се издвојити то да је ова школа препозната као промотерка вредности, неговатељка добре сарадње, толеранције и партиципације ученика и њихових породица кроз велики број манифестација које се у њој организују. У свом локалном окружењу она је позната као отворена, мултикултурална и безбед-

на средина, право место за васпитање и образовање данашњег детета. Подршка номинацији ове школе стигла је од различитих установа: Завода за вредновање квалитета васпитања и образовања, Градске општине Медијана, Учитељског друштва из Ниша, Регионалног центра за професионални развој запослених у образовању, као и Дечјег културног центра из Ниша.

У речи захвалности поводом уручења Светосавске награде, директорка Тричковић је, између осталог, рекла и ово: „За све добро које носимо у себи можемо захвалити Светом Сави. За све животне мудрости, лепоте у учењу, у стицању нових знања, захвални

смо нашем Просветитељу. Он је свим нашим вредностима и врлинама обезбедио вечност. Наша је дужност, обавеза и срећа да у сваком тренутку осветљавамо пут светосавља нашој драгој деци, нашим ученицима.”

На молбу да нам изнесе искуства о верској настави која се у овој школи реализује, Душица Тричковић каже: „Захваљујући нашем првом вероучитељу, господину Бранку

Цинцаревићу, а потом и садашњој вероучитељици Снежани Николић, интересовање ученика за верску наставу сваке године је све веће, све до данас. Веронаука у нашој школи не живи само на часовима тог предмета, већ кроз готово све активности: од почетка школске године, која не почиње без благослова нашег пароха, преко хуманитарних акција, ускршњег концерта, на којем се прикупљају прилози како би се обрадовала деца којој је помоћ најпотребнија, прославе школске славе Светог Саве са организованим одласком деце на литургију и причешће, присуством на манифестацијама које организује Саборна црква и обележавањем других верских празника, Лазареве суботе и Видовдана, када се награђују најуспешнији ученици и наставници у тој школској години.”

На наше интересовање како управа школе доприноси одређивању деце за похађање верске наставе, директорка тврди да је тајна у пружању доброг примера. „Хришћани говоре истим језиком и када ћуте. Циљ је потпуно јасан, а то је образовање у духу правих вредности. Нама је најважније поверење које смо изградили код родитеља. У почетку је било отпора од стране појединаца, а сада је веронаука саставни део живота школе. Родитељи заједно са децом одлазе у цркву, а за многе недоумице по питању црквених канона и обичаја слободно се саветују са нашим парохом и вероучитељицом. Нашу школу често је посећивао и дугогодишњи

притисака можда и било, али да их она није тако доживљавала, већ их је увек сматрала како искушењем тако и новим изазовом.

када наш парох не чека на позив за активности које следе, већ и сâм иницира договоре. Његове посете уносе у наш колектив благод, радост и сигурност, док мени лично дају снагу и мотивацију за даљи рад и рађање нових идеја.

координатор за верску наставу Епархије нишке, уважени протојереј Иван Цветковић.” Одговарајући на питање да ли се због подршке развоју православних вредности управа школе суочавала са притисцима друштвене средине, политичких структура и јавности, она каже да се од почетка трудила да својом одважношћу пружи јасне знаке и прецизне поруке, да је

На крају разговора поново смо се вратили на значај који пастирска брига и редовни обиласци од стране пароха имају за школу и за директорку лично. „У нашој школи парох није гост. Он је члан нашег колектива и велика подршка образовању, васпитању и култури која се овде гради. Има ситуација

Господин Бранко Цинцаревић је увек са нама, и када нам је потребна помоћ и савет, али и онда када се радујемо и када слави­мо.” Захваљујући овде изнетим ставовима директорке Душице Тричковић и ревности пароха, Бранислава Цинцаревића, ОШ „Радоје Домановић” препозната је и заслужено одликована за труд на оправослављивању деце и њихових породица.

СВЕТИ РОМАН, СЛАВА ВЕРОУЧИТЕЉА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, вероучитељи Епархије нишке прославили су 29. августа 2018. године први пут своју крсну славу, Светог Романа Ђунишког. Уз присуство сабраних катихета, свештенства и уважених гостију из културно—просветног живота Ниша, Преосвећени г. Арсеније пререзао је славски колач у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу. Он је у пригодној беседи свима пожелио пуно успеха у предстојећој школској години, предлажући свима да заједно са њим призову благодат Духа Светога молитвама Светог Романа, да Свети Роман буде заштитник свима, у њиховој одговорној дужности васпитавања деце у духу наше православне вере. То је вера којој је пропутио пут Свети Роман, али и многи свети из нашег рода, чијим путем и ми треба да идемо.

Говорећи вероучитељима о значају њиховог изабраног заштитника, Епископ Арсеније је рекао да не постоје тачни историјски подаци када је Свети Роман живео и подвизавао се. О томе постоје две верзије, да је био ученик Светог Климента Охридског, али и да припада каснијим генерацијама чувених православних подвижника – синаита. Познато је да се Манастир Светог Романа помиње још у једанаестом веку у повељи једног византијског цара, као и да је то свето место, где се налазе његове целебне и часне мошти, још тада било знано, али када је он тачно живео – то ми не можемо са сигурношћу знати. Међутим, како је истакао Владика, то за нас није толико ни важно, колико је важно да је кроз његову личност засијао сам Господ Исус Христос, да је он својим животом прославио Христа, а да је Христос затим у његовом уснућу прославио њега и да кроз његове целебне мошти даје људима исцељење од разних болести и недуга.

На крају своје беседе, Преосвећени г. Арсеније упутио је молитву Господу да се оваква сабрања наставе и сваке наредне године, јер то је и прилика да се вероучитељи Епархије нишке са својим пастиром и међусобно боље упознају, да изнесу своја искуства, проблеме, све оно што их као вероучитеље интересује и све бриге које имају, да

их на овом месту сви заједнички решавају. По резању славског колача, владика Арсеније поделио је вероучитељима именована за нову школску годину. Прослава крсне славе настављена је свечаним послужењем у Светосавском дому Саборног храма у Нишу, које је припремљено љубављу свих вероучитеља Епархије нишке.

По речи г. Лазара Павловића, координатора верске наставе за Епархију нишку, у организацији и молитвеној заједници узели су учешће вероучитељи из читаве Епархије, њих сто двадесет троје. Идеја о прослављању крсног имена потекла је од самих вероучитеља на редовним седницама акти-

ва. Доскорашње непостојање једне заједничке славе вероучитеља Епархије нишке оцењено је као велика празнина, како због значаја и угледа Епархије, тако и због прилике да се вероучитељи свих њених делова окупљају и тиме на делу показују своју духовну и колегијалну повезаност. Са благословом Епископа Арсенија договорено је да за молитвеног заступника вероучитеља буде изабран Свети Роман Ђунишки. Манастир посвећен Светом Роману једна је од највећих светиња наше Епархије, празновање његовог спомена бива у једном од дана пред сам почетак школске године. То је прилика да се сви вероучитељи за своју крсну славу саберу око свог архијереја, добију од њега писмено именоване и благослов за успешан почетак рада у новој школској години.

Такође, како каже г. Павловић, значај славе лежи и у томе што вероучитељи том приликом могу угостити своје колеге, наставнике других предмета, али и све значајне људе, носиоце културно—просветног живота градова који се у Епархији налазе. У наступајућим годинама организовање славе пружиће могућност позивања и зближавања са вероучитељима из других епархија наше цркве. Слава вероучитеља отвара простор и за организовање пригодних програма, који се могу реализовати пре свега са ученицима православног катихизиса, како се предмет верске наставе у школама званично зове, тако да она, поред светосавске и видовданске прославе у Нишу, може прерасти у још једну озбиљно организовану духовну свечаност.

Никола Стефановић

ВЕРСКА НАСТАВА НА НАЈПРИРОДНИЈИ НАЧИН

Искуство вероучитеља

Моје искуство предавања веронауке траје већ више од дванаест година. Самим уласком у школу, добио сам прилику да ступим у интеракцију како са ученицима, тако и са наставницима, директором, стручним сарадницима, помоћним радницима. Био сам свестан да ме сви посматрају кроз призму оних особина које се манифестују у мом понашању. Односи су битни са свима који су део колектива. Сматрам да односи, такви какви јесу, касније утичу на децу да се одреде за верску наставу. Увек сам се и према куририма опходио као да су део колектива. Имао сам времена, кад год се неко интересовао за религију, да одговорим на питање и разјасним ствари које их муче.

Обично сам се трудио да ме доживе као пријатеља који настоји да представи цркву и предмет на очекивани начин. Разних је ситуација било. Искрено, трудим се да памтим само добре ствари. Подсећам вас на речи старца Пајсија, о неким људима који личе на пчелу, и другима, који личе на муву. Покварени човек покварено и мисли, све прима слева, све види наопако. С друге стране, онај ко има добре помисли, шта год види, шта год да му кажеш, имаће добру помисао. Ја бих, дакле, да будем пчела, да из свих тих негативних ситуација извучем добро. Лично нисам имао неких посебних ситуација. Наравно, нисам дозвољавао да ме ико увлачи у било какве размирице, осим у ситуацијама које се тичу мог предмета и моје области.

Процес међуљудских усаглашавања је дуг и напоран. Када сам почео да радим, наравно, било је тешко. Али имао сам стварно подршку неких мојих колега, који су ми помогли да разумем суштину позива вероучитеља, његовог задатка рада са децом. Истина је да су веронаука, као и сам вероучитељ, системски дискриминисани. Не бих улазио у детаље око тога. Реално, сваки вероучитељ је на почетку препуштен сам себи. Помаже му то ако се добро припремио за улазак у учионицу и рад са децом. Та учионица представља тренутак истине за све нас који овај посао обављамо. Сада је, наравно, много лакше. Искуство које сам стекао делим са млађим колегама, чак и са старијима, који желе да чују мој став о неким проблемима са којима се сусрећемо предавајући веронауку.

Трудим се да увек припремљен одем на час. Често посећујем сајтове који се тичу креативности и корелације веронауке са другим предметима. Чак посетим и час мојих колега, учитеља или наставника, који су стварно добри у томе што раде, од којих заиста нешто може да се научи и примени у пракси. Мој савет је да увек сагледамо реалну ситуацију у којој се деца налазе, трудећи се да им веру приближимо кроз теме које их муче у свакодневици у светлу истинског искуства цркве, не стварајући слику неког имагинарног света у којем треба да живимо. Они треба хришћанство и веронауку да доживе као начин живота, у

којем ће постати бољи људи, спремни да се носе са свим искушењима данашњице. Као вероучитељ, ја сам дужан да дам свој пуни допринос том процесу тако што добронамерно и ненаметљиво покрећем добре односе и и на тај начин представљам вредности које су у основи предмета који предајем.

Ми вероучитељи морамо да се бавимо темама које код наших ученика буде интересовање за Бога, са нагласком на међупредметној повезаности наставних садржаја и интердисциплинарности. То значи да треба увек више да сарађујемо, више да се интересујемо за друге предмете, а не, као што у пракси бива, узмемо дневник у руке и одемо на час држећи се стриктно свог предмета. Наравно да се, као људи, сусрећемо са проблемима, али исто тако као људи морамо да их решавамо. Мислим да је један од циљева верске наставе и то да ученици активно учествују, односно да у процесу учења овладају вештинама истраживања, критичког мишљења и примене градива које уче. Репрезентација веронауке кроз простор и афирмацију богословља у нашем друштву даје могућност описмењавања и деце и друштва. Ми смо дужни да покажемо како теологија има шта да каже и понуди овом свету.

Како је време пролазило, тако сам и ја унапредио однос са ђацима, залажући се да свој предмет и себе као човека представим на најприроднији начин. Природан за мене значи бити настројен пријатељски, бити непосредан, близак, једноставан, спонтан, онакав какав заиста јеси. Деца нас само на тај начин препознају као људе који се труде да им како—тако приближе веру. Верска настава као таква треба да буде место „опуштености”, а не само теоријског предавања.

Ученици воле да, поред уобичајене наставе, виде и нешто другачије код нас вероучитеља. Сваки вид иновације у складу са програмом може да буде и те како користан у пракси. То могу бити квизови, асоцијације, групни рад, па чак и спортске активности када смо у могућности да тако нешто реализујемо. Кроз дружење и игру, ми остварујемо још веће поштовање од стране ђака. Многа деца се, упркос покушајима придобијања за други предмет, ни по коју цену не одричу веронаке и вероучитеља, баш зато што су заволела одређен вид комуникације и односа.

Мада статистика уопштено каже да родитељи све мање долазе на родитељске састанке, моје искуство показује да се родитељи интересују за своје дете на веронауци. Већина њих је одушевљена оним што им деца науче, тим пре што научено преносе и код своје куће.

Проблема са управом школе код мене није било. У последњих десетак година ОШ „Девети октобар” у Прокупљу има близу 40 група за веронауку што износи преко 80% броја свих ученика. За такав успех су заслужне и моје колеге које разумеју важност овог предмета у школи. Захваљујем Богу на толиком броју деце која долазе на наше часове, а с друге стране не престајем с настојањем да преко целе године представим предмет на најбољи могући начин. Увек се може урадити и више, али ваља корак по корак одржавати однос и атмосферу која доприноси да се деца већином опредељују за веронауку. Наш заједнички циљ је да формирамо способне људе, који ће после основног образовања препознавати праве вредности и тек онда схватити колико је похађање веронауке било прави избор.

Од својих ученика могао сам да научим многе занимљиве ствари, пратећи њихову логику размишљања, коментарисања и одговарања на позната питања о вери. Често то бива уз много шале и смеха. На пример, једном сам чуо да Бог живи у Енглеској. Ученик који је то тврдио објаснио ми је да је Енглеска велика земља и да се у целом свету прича енглески језик. На питање која су њихова за-

дужења у породици кад славе славу, један од ученика прича: „Обично се тог дана сви лепо обучемо, однесемо колач у цркву, вратимо се и чекамо да нам гости дођу, а што се тиче задужења моји родитељи се задуже пре славе а касније враћају”. Имали смо и одговор да су малог Христа у пећини посетила три мускетара. Наиме, покушао сам да помогнем да се сете три мудраца, говорећи им прва два слова те речи. Овакви одговори изазивали су смех до суза, али смо на крају сви заједно долазили до тачних решења.

Често са ученицима играм фудбал, када то дозволи време. После школе знамо и да се окупимо, да разговарамо о ономе што нисмо успели да довршимо на часу, као и о свакодневним темама које их интересују. Педагошки делотворан наставник односи се према ученицима онако како је желео да се према њему односе његови наставници. Мислим да вероучитељ треба да проведе неко време са својим ученицима и изван учионице. Уколико хоће да га уважавају, треба да се и он према њима односи с поштовањем, као и да тражи од ученика да се међусобно поштују. Деца имају „детектор искренности”, па вероучитељ нема друге могућности него да буде искрен према њима. Они више воде рачуна о томе како се вероучитељ односи према њима него да ли је изврстан стручњак. Зато он према њима треба да буде и праведан, и доследан, и добронамеран, и стрпљив, и саосећајан итд. Успешан вероучитељ подржава добре поступке својих ученика и ставља им до знања да се брине о њима.

Граница мора да постоји, јер без тога нема ни поштовања између ђака и наставника. Комуникација са ученицима представља много више од пуког разговора. Она укључује стално развијање поверења, вештине слушања и конверзације, где ученик треба да буде свестан своје улоге у датом односу. Трудим се да будем наставник кога ће ученици посматрати пре свега као пријатеља.

БЕСЕДЕ ЗЛАТОУСТОГ НА КЊИГУ ПОСТАЊА

Свети Јован Златоуст, *Дела*. Том VII, превео са старогрчког и приредио Дејан Ј. Лучић, Ниш: Епархијски управни одбор Епархије нишке 2018.

Епархија нишка наставља са публиковањем *Дела Светог Јована Златоустог*, својим најважнијим издавачким пројектом. Већ до сада објављени томови, које је са старогрчког превео и приредио г. Дејан Лучић, представљају велико духовно благо и неизмерно важан мисионарски потенцијал. Седми том ових *Дела*, који се са благословом Преосвећеног Епископа Арсенија објављује крајем 2018. године, састоји се у целини од беседа овог светог оца на прву књигу Светог писма. Чetrдесет једна беседа Светог Јована Златоустог на *Књигу постања*, од првог до осамнаестог поглавља ове библијске књиге, у српском преводу стаје на више од 550 штампаних страна. Предговор за српско издање овог класичног и у историји светоотачких списа непревазиђеног тумачења стварања света и почетака историје спасења у Христу, саставио је Епископ херцеговачки Атанасије (Јевтић). „Дух Свети”, пише он, „који је надахнуо пророка Мојсија да опише Божје стварање света, надахнуо је и свете оце цркве да назначе да се *Књига постања* чита на богослужењима Свете четрдесетнице, која нас уводи у велику и свеспасоносну тајну Христовог страдања и васкрсења. У својим беседама на прво стварање света и човека, овде преведени први пут на српски језик, свети благовесник Јован Златоустич поучава богоповерени му народ да проводи тај благословени период године, који увек пада у пролеће, животом сличним ономе којим је живео првостворени човек у рају.”

У СУСРЕТ ВЕЛИКОЈ ГОДИШЊИЦИ

Црквене студије, Година XVI, Број 16/1, Ниш: Центар за црквене студије, Универзитет у Нишу, Центар за византијско—словенске студије, Међународни центар за православне студије 2018.

„Велики јубилеј Српске православне цркве, осам векова од оснивања, обавезује све институције, које се баве проучавањем националне историје, да тој изузетно важној годишњици посвете посебну пажњу. Издавачи часописа *Црквене студије* (Центар за црквене студије, Центар за византијско—словенске студије Универзитета у Нишу и Међународни центар за православне студије) учинили су, према својим могућностима и даровима својих сарадника, значајан подвиг објавивши два тома тематског броја. Први том, који излази из штампе крајем 2018. године, посвећен је Светом Сави, првом српском архиепископу, док ће други бити посвећен историји Српске цркве, као и култури и уметности, које су настале под њеним окриљем током осмовековног трајања”, стоји у предговору уредника *Црквених студија*, проф. др Драгише Бојовића. Уредништво часописа успело је да прикупи чак четрдесет четири оригинална научна рада на теме из живота и дела првог српског архиепископа, на укупно 695 страна. У неким од ових радова представљена су најновија открића, на основу резултата истраживања домаћих аутора (Томислав Јовановић, Ирена Шпадијер, Тихон Ракићевић, Драгиша Бојовић, Маја Анђелковић), али и страних (Сергеј Темчин, Александар Наумов, Ангелики Деликари и други). Овај зборник ће, без сумње, бити незаобилазна референца за све историчаре и научнике других дисциплина који ће се у будућности интересовати за теме о Светом Сави.

О СВИМ ПРЕДРАСУДАМА ПРОТИВ КОНСТАНТИНА

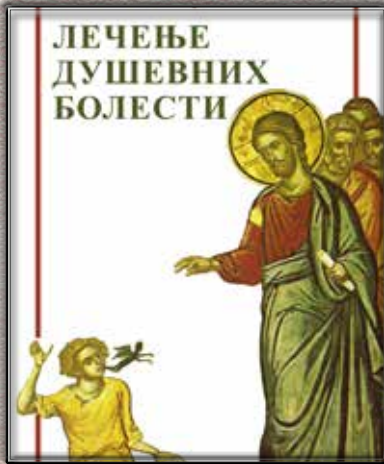
Костас В. Карастатис, *Константин Велики. Осуде и истина*, Ниш: Епархијски управни одбор Епархије нишке 2018.

Православни читаоци, често збунени пред осудама које се изричу на рачун првог хришћанског императора и његове мајке, светих боговечаних царева Константина и Јелене, први пут имају прилику да на једном месту размотре све разлоге из којих се доводи у питање њихова светост. Како пише аутор у предговору ове књиге, Константин Велики није био безгрешан, али није давао основа за мноштво оптужби које му хулитељи намерно приписују, искривљујући историјске податке који се тичу његовог дела, карактера и личности. Нажалост, у православној литератури нема много дела посвећених Константину Великом, док их је у Европи и Америци много, али са неоправданом једностраношћу против њега. Неки од њих покушавају да докажу како Константин није свети, док прећуткују најбитније активности и најпозитивније особине његовог карактера. Ови људи беспштедно настоје да преувеличају и злоупотребе нејасне моменте из историје Константина Великог, с циљем да униже и потцене његов велики допринос хришћанству, који осим апостола још нико није достигао, као и да створе проблеме у тумачењу хришћанства, нарочито православља, чији је он један од историјских утемељивача. Наиван и неподозрив, један део читалачке и медијске јавности, којем се ови хулитељи и обраћају, верује њиховим теоријама и постаје жртва преваре, којој књига аутора Карастатиса у преводу протојереја Дејана Јовановића настоји да се супротстави.

ТРЕЋИ НАСЛОВ ИЗ ЛАРШЕОВЕ ТРИЛОГИЈЕ

Жан-Клод Ларше, *Лечење душевних болести. Искусство хришћанског Истока из првих векова*, Ниш: Међународни центар за православне студије 2018.

Након претходна два капитална наслова, *Теологија болести и Лечење духовних болести. Увод у аскетску традицију Православне цркве*, ово је и трећа књига знаменитог француског теолога о хришћанском поимању болести, која се, у преводу Ненада Стаменковића, појављује на српском језику у издању Међународног центра за православне студије из Ниша. Душевна обољења дотичу се све три димензије човековог бића – физичке, психичке и духовне. Аутор указује на недостатке савремене психијатрије, која се, у немогућности да укључи у целину све ове димензије, дели у разне струје које наизменично преовладавају. Он сматра да хришћански приступ болести, какав проистиче из светоотачких и агиографских текстова православног Истока, може да пружи значајна доприноси историји душевних болести и њиховом лечењу, што у овој студији и доказује. Хришћанска мисао развила је једно сложено схватање о душевним болестима и порекло тих болести приписала трима могућим узроцима: органском, демонском и духовном. Све три етиологије болести могу бити повод за различите и посебне начине лечења. Други циљ овог рада јесте да представи однос духовних људи према онима оболелим од душевних болести, подстакнут посебно хришћанским идеалом милосрђа. Брига светих отаца да активно уведу душевне болеснике у процес оздрављења, сведочи о поштовању које се тим људима указује, као и о међусобно успостављеном поверењу током тог процеса.

СЕЋАЊА НА ЗНАМЕНИТЕ АРХИЈЕРЕЈЕ

Архимандрит Кипријан (Керн), *Мемоари. Сећања на Митрополита Антонија (Храповицког) и Епископа Гаврила (Четура)*, Ниш: Епархијски управни одбор Епархије нишке 2018.

Архимандрит Кипријан Керн, рођен у Русији на самом крају деветнаестог века, био је једна од најзначајнијих личности православне руске емиграције. Дипломирао је права и теологију у Београду, а једно време, као клирик Руске заграничне цркве, предавао у Битољској богословији. Касније је, прешавши под јурисдикцију Константинопољске патријаршије, докторирао на Институту Светог Сергија у Паризу, где је до краја свог живота радио као професор литургије, патрологије и пастирског богословља. У својим мемоарима, који се сада први пут, у преводу свештеника Ђорђа Лазаревића, објављују на српском језику, архимандрит Кипријан износи своја лична сећања на двојицу знаменитих архијереја руске емиграције, са којима је живео и сарађивао током свог избегличког живота у Југославији. Познатији међу њима, Митрополит Антоније Храповицки, био је поглавар руског заграничног синода, привремено смештеног у Сремским Карловцима. Сећања архимандрита Кипријана, у то време младог интелектуалца и мисионара Православне цркве, обојена су личном нотом поштовања и љубави према свом духовнику, који га је и замонашио. Друга личност о којој Кипријан пише у својим мемоарима био је Епископ чељабински Гаврило, некадашњи високи црквени администратор, чија је спољашња појава била по много чему атипична, али који је својим проповедништвом и личним делима сведочио истиниту православну побожност и архијерејску одговорност.

ЕСЕЈИ НАШЕГ САВРЕМЕНИКА

Митрополит месогејски и лавреотикијски Николај (Хадиниколау), *Тамо где се Бог не види*, Ниш: Епархијски управни одбор Епархије нишке 2018.

Митрополит грчке области Лавреотикија на Атици је човек страних интересовања, доктор биомедицинске технологије на Харварду и доктор теологије у Солуну, оснивач и управник првог грчког центра за биомедицинску етику и председник Комисије за биоетику Грчке цркве. У књизи есеја, чији је српски превод припремио протојереј Дејан Јовановић, Митрополит Николај пише о тананом осећају дискретног али убедљивог присуства истинитог Бога тамо где се он обично не наслућује: у болу, у трагичности живота и неумољивој смрти. Он описује случајеве Божје интервенције у последњем тренутку, када ишчезава свака људска нада, његово пројављивање у тајанственом свету особа с менталним потешкоћама, у животу младих људи с тешким инвалидитетом, као и у драми родитеља чије се дете бори с канцером и њиховој борби између сумње и вере пред изазовом смрти. Сумња у постојање Бога изражава се кроз искрена питања и логичке аргументе, док је истина о његовом присуству представљена аутентичним, истинитим догађајима. Аутор свесно избегава сваки покушај улепшавања ствари. Његов циљ није да прецизно изнесе догађаје чији је сведок био, већ да што је могуће јасније укаже на истину људске душе, нарочито на велику истину божанског присуства у свакодневици човековог света. Читајући ову књигу стичемо осећај другачије логике и отуђења од овога света, које нас приводи ка гледању виших ствари и вери у оно што је непојамно.

ОСВЕЋЕЊЕ ХРАМА СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА У НИШКОМ НАСЕЉУ БРЗИ БРОД

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је 15. јула 2018. године, у недељу седму по Духовима, Храм Света Три Јерарха у нишком насељу Брзи брод. Након освећења служена је света архијерејска литургија у истом храму, уз саслуживање нишких свештеника. Преосвећени г. Арсеније обратио се том приликом присутнима и захвалио старешини храма протојереју—ставрофору Милану Николићу и свим приложницима, а онима који су највише помогли изградњу храма уручио архијерејске грамате.

СЛАВА ГРАДА ПРОКУПЉА

Уочи празника Светог великомученика Прокопија, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је празнично бденије у храму посвећеном овом светитељу у Прокупљу. Након бденија уследила је свечана литија улицама града, у којој су, поред Преосвећеног владике и свештеника, узели учешће и градоначелник Прокупља г. Александар Симоновић, представници војске и полиције Србије, велики број културно—уметничких друштава, црквени хор из Прокупља и мноштво верног народа.

Након литије, у прокупачком Дому културе одржана је Прокоповданска академија. Председник Општине Прокупље Александар Симоновић уручио је овом приликом специјал-

но признање Преосвећеном Епископу нишком г. Арсенију за изузетно добру сарадњу са представницима Црквене општине Прокупље и са Епископом лично.

Преосвећени г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију на празник Светог Прокопија, 21. јула 2018. године, у Цркви Светог Прокопија у Прокупљу. Саслуживали су свештеници, јеромонаси, ђакони из Епархије нишке, уз одговарање Црквеног хора „Свети Прокопије”. Током литургије пререзан је славски колач. Овогодишњи домаћин славе био је председник Општине Прокупље Александар Симоновић.

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ У НИШУ И ПРЕДЕЈАНУ

Уочи празника Светог архангела Гаврила, Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј присуствовао је празничном бденију у Саборном храму Светих Архангела у Нишу.

Њега је у порти Саборног храма свечано дочекао Епископ нишки г. Арсеније, заједно са монасима и свештеницима Епархије нишке, као и верним народом који се у великом броју окупио да дочека свог некадашњег епископа. Мали нишки Саборни храм отворен је ове вечери први пут након скоро две године рестаурације уочи прославе јубилеја планиране за наредну годину. Бденију су, поред Његове светости Патријарха, присуствовали и представници војске, жандармерије, Града, градских општи-

на, јавног и културног живота града Ниша. Његова светост Патријарх српски г.г. Иринеј и Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служили су свету архијерејску литургију на празник Светог архангела Гаврила, 26. јула 2018. године, у новообновљеном храму Светог Гаврила у Предејану (Архијерејско намесништво власотиначко). Саслуживали су игуман Серафим (Мишић), протојереји ставрофори Радослав Ђорђевић, Зоран Стојановић, Ђукан Оровић, протојереји Дејан Станковић и Сава Момчиловић, који је у току литургије произведен у чин протојереја ставрофора. Његова светост Патријарх поучио је окупљени народ о чудима која се по промислу Божјем дешавају свуда око нас. Једно од њих је управо и Црква Сабора Светог архангела Гаврила, која је некада давно била „чудо запуштености“, а данас се, након велике обнове, јавља као прелепи храм, „чудо на понос свакога града, обновљен, живописан и украшен“. Патријарх се захвалио свим људима који су помогли ту обнову, као и „добром народу који живи на овим просторима“. Тим поводом породици Павловић додељен је Орден Светог Саве другог степена, а господи Драгану Савићу и Милчи Декићу Орден краља Милутина. Грамате Епархије нишке и захвалнице Црквене општине добило је више од двадесеторо приложника и добротвора. Након свете литургије пресечен је славски колач, а ово празнично сабрање завршено је трpezом љубави у мотелу „Предејане”.

ПАРАСТОС ЖРТВАМА ПЕГАВОГ ТИФУСА ИЗ ПРВОГ СВЕТскоГ РАТА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је у Војној болници у Нишу 27. јула 2018. године парастос жртвама пегавог тифуса из Првог светског рата. Ово чинодејствије одслужено је у склопу обележавања стогодишњице од завршетка Великог

рата. Епископу су саслуживали свештеници из Ниша, заједно са војним свештеником Иваном Ганићем.

ОСВЕЋЕЊЕ ХРАМА СВЕТОГ ИЛИЈЕ У КУМАРЕВУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је на празник Светог пророка Илије, 2. августа 2018. године, новоизграђену цркву у селу Кумарево (Архијерејско намесништво прво лесковачко). Преосвећени г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију, уз саслужење свештенства из града Лесковца и четворице пароха кумаревачких. Кумарево је насељено место у Јабланичком округу, близу Лесковца. У овом селу се, поред новоизграђеног храма, налазе још две цркве посвећене Светој Петки – једна старија, која потиче још из средњег века, и једна нова, изграђена 1933. године. Храм Светог пророка Илије подигнут је на имању г. Милисав Миленковића, у знак сећања на његовог оца, који је био стрељан од партизана као народни непријатељ, а годинама касније рехабилитован. Милисав Миленковић и његова рођака госпођа Јасмина Јовић су овом приликом у знак захвалности добили архијерејске грамате.

УСПЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ПИРОТУ

Велики празник Православне цркве, када се верни народ сабран у храмо-

вима уносећи молитве сећа дана у који је уснула Мајка Божија, Успење Пресвете Богородице, свечано је прослављен у целој Епархији нишкој, а посебно у храмовима посвећеним Мајци Божијој. Најсвечаније је и ове године било у пиротском крају, где је у Светоуспенском манастиру Сукову надомак Пирота Преосвећени Епископ

нишки г. Арсеније са свештеномонасима пиротских манастира, свештеницима Епархије нишке и гостима из разних крајева Бугарске и Србије, служио празнично бденије. Ово прекрасно вече, у храму пуном верног народа и ходочасника, испунило је византијско појање братства манастира и византијског хора из Бугарске. На празник Успења Пресвете Богородице Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у Пироту, где је у Саборној цркви тог дана обележена храмовна и градска слава. Потом је из порте храма формирана свечана литија које је прошла главним улицама града Пирота, све до центра града и градске општине, испред које је још једном обављен чин сечења славског колача, а присутне поздравили Његово преосвештенство Епископ нишки и градоначелник Пирота г. Владан Васић.

НОВИ АРХИМАНДРИТ У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

У среду, 29. августа 2018. године, на празник Преподобног Романа Ђунишког, Његово преосвештен-

ство Епископ нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у свештеној обители посвећеном овом светитељу, на дан манастирске славе. У току литургије Епископ нишки је рукопроизвео настојатеља ове свете обители, јеромонаха Дамаскина (Грабежа), у чин архимандрита. Након службе уследио је богат културно—уметнички програм.

СВЕТИ РОМАН, СЛАВА ВЕРОУЧИТЕЉА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, вероучитељи Епархије нишке свечано су, по први пут, прославили своју крсну славу, Светог Романа Ђунишког. Епископ Арсеније је уз присуство сабраних катихета, свештенства и уважених гостију из културно—просветног живота града Ниша, пререзао славски колач. По резању славског колача, Владика је свим вероучитељима поделио именована за нову школску годину, а прослава крсног имена настављена је свечаним послужењем у Светосавском дому Саборног храма у Нишу, које је припремљено љубављу свих вероучитеља Епархије.

ОДЛИКОВАН ПРОТОЈЕРЕЈ СТАВРОФОР НИКОЛА БОЖАНИЋ

У недељу четрнаесту по Духовима, 2. септембра 2018. године, Његово преосвештенство Епископ нишки

г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења при Богословији Светог Кирила и Методија у Нишу. У току литургије одржан је молебан за почетак нове школске године. Епископ је овом приликом уручио Орден Светог Саве другог степена протојереју ставрофору Николи Божанићу, дугогодишњем економу Богословије, за истрајну и делатну љубав према светој мајци цркви, нарочито показану његовим несебичним трудом на спасавању фонда библиотеке Богословије Светог Кирила и Методија у Призрену.

НИШКА ЦРКВЕНА ПЕВАЧКА ДРУЖИНА „БРАНКО“ НА ФЕСТИВАЛУ ХОРОВА У МЕКСИКУ

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, Нишка црквена певачка дружина „Бранко“ гостовала је од 24. августа до 2. септембра 2018. године у Мексику, на Међународном фестивалу хорова (*XIX Festival mundial de Coros Puebla*). У понедељак 27. августа 2018. године, хор „Бранко“ из Ниша приредио је целовечерњи концерт у препуној катедрали Емануела Христа у месту Тепеака. Сличан концерт приређен је и наредног дана у великој дворани Универзитета у Тласкали, пред аудиторијумом од осам стотина студената, заједно са професорима и управом. Петога дана боравка у Мексику, мало и врло сиромашно село Акајете, предвођено својим образованим и способним свештеником, организовало је у цркви гостољубив пријем приликом дочека гостију из Србије. Хор „Бранко“ учествовао је у главном делу програма фестивала заједно са једним хором из САД. Концерт је одржан у Народном позоришту у Пуебли, најстаријем позоришном здању на америчком континенту из 1856. године. Заједничко извођење композиције *Тамо далеко* изазвало је велики аплауз мексичке публике. Последње и завршно вече фестивала обележио је гала концерт свих учесника фестивала. Преко 300

извођача у сали Универзитета културног комплекса у Пуебли извели су заједнички програм, сачињен од композиција из земаља учесника фестивала. Здружени хор учесника извео је композицију *Тамо далеко* под диригентском палицом госпође Саре Џинцаревић. У недељу, 2. септембра 2018. године, хор је својим појаном узео учешће на светој литургији у православном Скиту Свете Тројице у Мексико Ситију.

ОСВЕЋЕЊЕ ХРАМА ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ НИКОЛАЈА У БАБУШНИЦИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је 9. септембра 2018. године, на дан Сабора српских светитеља, Храм Преноса моштију Светог Николаја Мирликијског у Бабушници. Учешће на светој архијерејској литургији узео је бројни верни народ овога краја, као и представници културног и јавног живота Бабушнице. Након свете литургије, Преосвећени г. Арсеније доделио је одликовања Светог архијерејског синода и архијерејске грамате најзаслужнијима за обнову ове светиње, посебно се захваливши јереју Славиши Смиљићу, архијерејском намеснику белопаланачком и пароху бабушничком, на труду уложеном у организовање обнове храма и парохијског дома. Орден Светог краља Милутина уручен је Скупштини општине Бабушница и г. Момчилу Антићу из Бабушнице, а архијерејске грамате г. Саше Стаменковићу, Јовану Стојановићу и Драгану Ђирићу из Бабушнице и г. Петру Рангусу из Словеније.

ДОДЕЛА АРХИЈЕРЕЈСКИХ ГРАМАТА У ТЕШИЦИ

У недељу седамнаесту по Духовима, дана 23. септембра 2018. године, поводом великог јубилеја сто осамде-

сет година постојања Храма Успења Пресвете Богородице у Тешици, Његово преосвештенство Епископ

нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у овој цркви. Владика су испред цркве свечано дочекали мештани Тешице, заједно са децом у народној ношњи. Уз бројни верни народ учешће у светој литургији узели су појци хора „Свети Никола“ из Алексинца, под диригентском палицом госпође Марине Гавриловић. За показану љубав и несебичну помоћ показану приликом обнове Храма Успења Пресвете Богородице, архијерејске грамате добили су Скупштина општине Алексинац, Месна заједница Тешица, гђа Мила Нешковић Буцолић, господа Ненад Младеновић, Сава Костадиновић, Љубиша Стојановић, Драган Стојиљковић, Велимир Јанковић и Саша Стојиљковић из Тешице, као и г. Драгољуб Јанковић из Ниша.

ЕПИСКОП АРСЕНИЈЕ И НИШКА ЦРКВЕНА ПЕВАЧКА ДРУЖИНА „БРАНКО“ У БИРМИНГЕМУ

У недељу деветнаесту по Духовима, дана 7. октобра 2018. године, два значајна јубилеја, седамдесет година од

оснивања Српске црквене општине Бирмингем и педесет година од освећења Цркве Лазарице у овом британском граду, сабрала су на светој литургији Његову светост Патријарха српског г. г. Иринеја, Митрополита загребачко—љубљанског г. Порфирија, преосвећену господу епископе: британско—скандинавског Доситеја, аустријско—швајцарског Андреја и нишког Арсенија, као и више архијереја из сестринских православних цркава и велики број гостију. Службу је својим појањем украсила Црквена певачка дружина „Бранко” из Ниша под управом гђе Саре Цинцаревић. Светој литургији присуствовао је Његово краљевско височанство Престолонаследник Александар Карађорђевић.

САБОР ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У МАНАСТИРУ ЂУНИС

Неколико хиљада ходочасника из свих крајева српских земаља походило је и ове године велику светињу, Храм Покрова Пресвете Богородице, на месту њеног чудесног јављања пре једног века, у близини места Ђунис. Слава сестринства Манастира Пресвете Богородице у Ђунису отпочела је празничним бденијем које је, уочи празника Покрова, 14. октобра 2018. године, служио Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, уз саслужење великог броја свештеника и свештеномонаха Нишке и Крушевачке епархије. Према традицији овог сабора, тачно у поноћ на манастирском извору служен је акатист Покрову Пресвете Богородице, са молитвеним пришевом: „Радуј се, радости наша, закрили нас од сваког зла часним твојим омофором”. Око два сата после поноћи обављена је света тајна јелеосвећења, а у четири сата ујутру служена и прва света литургија. Преосвећени г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у јутарњим часовима у Храму Покрова Пресвете Богородице.

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ, СЛАВА 63. ПАДОБРАНСКОГ БАТАЉОНА

Његово преосвештенство Епископ диокијски г. Методије служио је 14. октобра 2018. године, на празник Покрова Пресвете Богородице, по благослову Епископа нишког г. Арсенија, а уз саслужење Епископа пакрачко—славонског г. Јована и војног свештенства, поводом славе Шездесет трећег падобранског батаљона, свету архијерејску литургију у војној капели касарне „Аеродром” у Нишу. Након свете службе, на којој је пререзан славски колач, уследила је свечаност са смотром војника, наоружања и војне опреме који се користе у јединици. Том приликом додељена су признања војницима, ветеранима и војним службеницима, а Преосвећени Епископ Методије примио је захвалницу за изузетан допринос ширењу верске службе у Војсци Србије. Положени су венци на спомен—обележје палим борцима ове јединице, а присутни гости посетили су њихову спомен—собу. Шездесет трећа падобранска бригада, из које је, обједињавањем са другим јединицама, формирана данашња Специјална бригада, била је јединица са најдужом традицијом у некадашњој Југословенској народној армији, а такође и прва војна јединица у Војсци Србије која је прославила крсну славу. Старешине и војници Шездесет трећег падобранског батаљона, који је настао преформирањем ове јединице и њеним улажењем у састав Специјалне бригаде, наследили су свечарско прославање Покрова Пресвете Богородице, тражећи њену духовну подршку и благослов за часно вршење своје одговорне патриотске службе.

СВЕЧАНИ ДОЧЕК ЊЕГОВОГ БЛАЖЕНСТВА ПАТРИЈАРХА АНТИОХИЈСКОГ И СВЕГ ИСТОКА Г. Г. ЈОВАНА X

У оквиру званичне посете Српској православној цркви, Његово блаженство Патријарх антиохијски и свег Истока г. г. Јован X, у пратњи Његове светости Патријарха српског г. г. Иринеја, у четвртак 18. октобра 2018. године боравио је у граду Нишу.

Свечани дочек у порти Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу предводио је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније са свештенством и свештеномонаштом Епархије нишке, верним народом и представницима градова Епархије нишке, војске и полиције. У пратњи првојерараха били су Високопреосвећени митрополити Акре г. Василије, Њујорка и Северне Америке г. Јосиф, Митрополит загребачко—љубљански г. Порфирије, Преосвећени епископи бачки г. Иринеј, шумадијски г. Јован, врањски г. Пахомије, тимочки г. Иларион и мохачки г. Исихије, као и чланови посланства Антиохијске цркве: архимандрити Прокопије, Партеније и Алексције. Приликом уласка Његовог блаженства Патријарха антиохијског и његове часне пратње у порту Саборног храма у Нишу, војни оркестар интонирао је државне химне Сирије и Србије, а деца одевена у народну ношњу дочекала су високе госте хлебом и сољу, посипајући стазу испред њих латицама цвећа. У храму препуном верног народа, свечани чин доксологије служио је високопреподобни архимандрит Серафим, настојатељ Манастира Суково код Пирота. Службу је величанственим појањем украсила Црквена певачка дружина „Бранко”. Свечани дочек у Православној Епархији нишкој стримован је уживо преко видео линка на Фејсбук страници Епархије нишке.

Медијско—информативна служба
Епархије нишке

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ

У периоду од 30. јуна до 19. октобра 2018. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније је:

1. јула – у недељу 5. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог пророка Илије у нишком насељу Комрен;

7. јула – на празник Рођења Светог Јована Крститеља служио свету архијерејску литургију у Манастиру Рођења Светог Јована Крститеља у Јашуњи, на дан манастирске славе;

8. јула – у недељу 6. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову;

12. јула – на празник Светих апостола Петра и Павла служио свету архијерејску литургију у Храму Светих апостола Петра и Павла у Житорађи (Архијерејско намесништво топличко), на дан храмовне славе;

13. јула – на празник Сабора Светих дванаест апостола служио свету архијерејску литургију у Храму Сабора светих дванаест апостола у Турековцу (Архијерејско намесништво друго лесковачко), на дан храмовне славе;

14. јула – на празник Светих бесребреника Козме и Дамјана саслуживао на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Храму Светог Николаја Мирликијског у Зрењанину, на дан освећења храма;

15. јула – у недељу 7. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Света три Јерарха у нишком насељу Брзи брод, на дан освећења храма;

19. јула – у четвртак недеље 7. по Духовима, на празник Светог Сисоја Великог, служио свету архијерејску литургију у капели Светог Симона Монаха у Касарни „Књаз Михаило” у Нишу, на дан славе Трећег батаљона Војне полиције;

20. јула – у петак недеље 7. по Духовима, дан уочи празника Светог великомученика Прокопија, служио свету

архијерејску литургију у капели Светог великомученика Прокопија у Касарни „Топлички устанак” у Куршумлији, на дан славе Тридесет седмог механизованог батаљона;

21. јула – на празник Светог великомученика Прокопија служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Прокопија у Прокупљу, на дан храмовне и градске славе;

22. јула – у недељу 8. по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Саборном храму Васкрсења Христовог у Подгорици, на дан устоличења Епископа диоцлијског Методија;

25. јула – у среду недеље 8. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у нишком насељу Доња Врежина;

26. јула – на празник Светог архангела Гаврила саслуживао на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његова светост Патријарх

српски г. г. Иринеј у Храму Светог архангела Гаврила у Предејану (Архијерејско намесништво власотиначко), на дан храмовне славе;

29. јула – у недељу 9. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Стефана Дечанског у Казнено—поправном заводу у Нишу;

2. августа – на празник Светог пророка Илије служио свету архијерејску литургију у Храму Светог пророка Илије, на дан освећења храма и храмовне славе;

5. августа – у недељу 10. по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Манастиру Манасија, на дан обележавања шесто година манастира;

8. августа – у уторак недеље 10. по Духовима, на празник Преподобномученице Параскеве служио свету архијерејску литургију у капели Преподобномученице Параскеве у Катуну (Парохија станачка, Архијерејско намесништво алексиначко), на дан освећења капеле и капелске славе;

ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

9. августа – на празник Светог великомученика Пантелејмона служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Пантелејмона у Нишу, на дан храмовне славе;

12. августа – у недељу 11. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја Мирликијског у Црној Трави;

13. августа – у понедељак недеље 11. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, поводом годину дана од устоличења у трон епископа нишких;

14. августа – у уторак недеље 11. по Духовима, на дан Изношења Часног крста и Светих мученика Макавеја, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. августа – у недељу 12. по Духовима, на празник Преображења Господњег, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Липовац, на дан манастирске славе;

26. августа – у недељу 13. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог оца Николаја у Нишу;

28. августа – на празник Успења Пресвете Богородице служио празнично бденије у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову, уочи дана манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Пироту, на дан храмовне и градске славе;

29. августа – у среду недеље 13. по Духовима, на празник Преподобног Романа Ђунишког, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Свети Роман, на дан манастирске славе;

30. августа – у четвртак недеље 13. по Духовима, на празник Преподобног Нестора Витковачког, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Витковцу (Архијерејско намесништво алексиначко);

31. августа – у петак недеље 13. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, поводом четири године од хиротоније у чин епископа;

2. септембра – у недељу 14. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

9. септембра – у недељу 15. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја Мирликијског у Бабушници, на дан освећења храма;

11. септембра – на празник Усековања главе Светог Јована Крститеља служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Јована Крститеља у Крупцу, на дан манастирске славе;

16. септембра – у недељу 16. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Свете преподобномученице Параскеве у Бошњацу (Архијерејско намесништво јабланичко);

21. септембра – на празник Рођења Пресвете Богородице саслуживао на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његово високопреосвештенство Архиепископ цетињски, Митрополит црногорско—приморски Амфилохије, у Манастиру Косијерево (Епархија будимљанско—никшићка);

22. септембра – на празник Светих праведних Јоакима и Ане, на позив Његовог преосвештенства Епископа крушевачког г. Давида, служио свету архијерејску литургију у Храму Светих праведних Јоакима и Ане у Јабланици (Епархија крушевачка), на дан освећења храма и храмовне славе;

23. септембра – у недељу 17. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Тешици (Архијерејско намесништво алексиначко);

27. септембра – на празник Воздвижења Часног крста служио свету архијерејску литургију у Храму Воздвижења Часног крста на Новом гробљу у Нишу, на дан храмовне славе;

30. септембра – у недељу 18. по Духовима, на позив Епископа тимочког г. Илариона, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Рођења Пресвете Богородице у Зајечару;

7. октобра – у недељу 19. по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Цркви Лазарица у Бирмингему (Епархија британско—скандинавска), на дан обележавања педесет година од освећења храма;

9. октобра – на празник Светог апостола и јеванђелиста Јована служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог апостола и јеванђелиста Јована у Поганову, на дан манастирске славе;

14. октобра – у недељу 20. по Духовима, на празник Покрова Пресвете Богородице, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Пресвете Богородице у Ђунису, на дан манастирске славе.

16. октобра – у уторак недеље 20. по Духовима, на празник Светог свештеномученика Дионисија, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Липовац.

СЛАВА ГРАДА СВЕТОГ ПРОКОПИЈА

ЗАТО ЈЕ МНОГЕ БИТКЕ ДОБИО

Беседа Епископа нишког Г. Г. Арсенија на празник Светог Прокопија лета Господњег 2018. у Прокупљу

Прослављамо данас велики празник, великога светитеља Цркве Божје, Великомученика Прокопија, који је заштитник овога града, по предању још од половине IV века, по коме овај град и носи своје име. Пре тога су мошти Светога Прокопија биле у граду Нишу. И тамо је некада постојао Храм Светог Великомученика Прокопија, који је био и катедрални храм нишких епископа.

Прослављајући овог великог светитеља, прослављамо у њему лик Христов, који се његовим животом, његовим страдањем прославио. Свети Прокопије био је одгајан од стране његове мајке Теодосије као незнабожац. Када је као римски војсковођа, по наређењу цара Диоклецијана, кренуо на Александрију да гони хришћане, као што је то некада чинио Свети апостол Павле, ревнујући за своју веру, а Свети Прокопије ревнујући за свога цара, за своју државу и закон, тада му се чудесно јавио Господ – који га је призвао, као што је призвао и Светога апостола Павла – и

он, који се пре крштења звао Неаније, крстио се и добио име Прокопије.

Од тога момента почиње један потпуно другачији живот за њега, живот хришћански, живот испуњен молитвом, испуњен љубављу према Богу и ближњима – а најпре према Христу распетом и васкрелом. У том чудесном виђењу на путу ка Александрији појавио се крст на небу, као некада цару Константину, и тај крст је Свети Прокопије дао да се изради у злату, носећи га након тога на својим храбрим војничким прсима. И свуда, где год је ишао да ратује за свога цара, увек је полазио са молитвом Христу. Зато је многе битке добио, јер су га увек пратиле помоћ, милост и благодат Божја.

Једном приликом, када је дошао у дом своје мајке, видевши идоле којима се његова мајка и даље клањала и приносила им жртву у виду тамјана, он их је све разбио, рекавши да су то безгласни идоли, а не богови како је његова мајка веровала. Због тога га је рођена мајка пријавила римском цару Диоклецијану. Тада је, у страшним гоњењима, и Свети Прокопије био оптужен као хришћанин, што је он са радошћу и с љубављу према Богу и према Христу без имало страха исповедио пред царем. И тако је Свети Прокопије био изведен пред судију и осуђен на страшне муке, какве људски ум не може ни да појми. Али му је Христос дао силу да издржи све, јер су кроз његове муке, кроз његова страдања, многи људи поверовали у Христа и заједно са њиме пострадали. Међу њима била је и његова мајка Теодосија, која је и сама поверовала и дала свој живот за Христа.

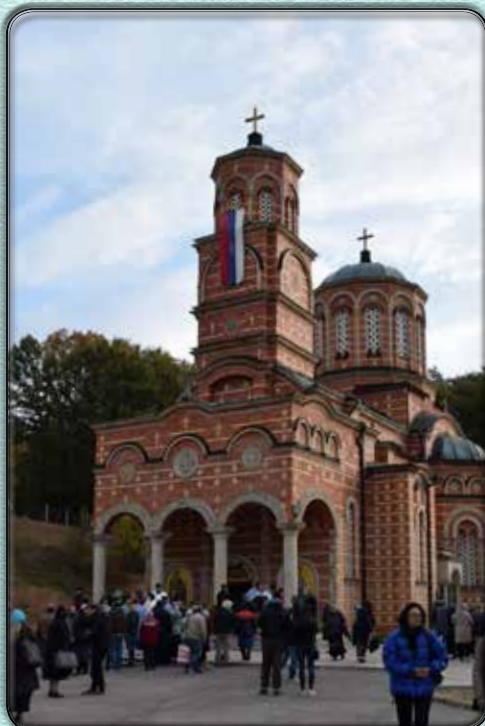
Христос нама не обећава угодан и удобан овоземаљски живот. Он каже: „Ако су Мене гонили и вас ће гонити, и предаваће вас на судове, и изводиће вас пред судије у синагоге... Устаће родитељи на децу своју и деца на родитеље своје”. Све су се те речи Христове обистиниле: јер су и родитељи предавали децу своју, а и деца родитеље, римским незнабожачким властима, и они су страдали за Христа. О томе је говорио Христос, али је рекао и то да ко не узме крст свој и коме су овоземаљске ствари, овоземаљска блага, па чак и родитељи и деца, важнији од њега, од Бога, није њега достојан.

Много пута у историји нашега народа видели смо да је то мученички народ, да је наша Црква мученичка црква, као што је и сва Црква Христова мученичка и саграђена на крви хришћанској, будући зато и непоколебљива. На вери и крви хришћанској ова Црква је установљена. Све силе овога света покушавале су да униште Цркву, од њенога постанка па до данас, али у томе нису успеле, јер је хришћанска крв била семе за нове хришћане. Из тих страдања Црква је излазила све јача и јача. Зато је ни врата пакла, по речима Христовим, нису и неће је надвламати.

САБОР ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ЂУНИСУ

Сабор Покрова Пресвете Богородице, Ђупис 2018.

